

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Ο ΕΝΙΑΙΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΤΩΝ
ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ
ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΥ ΤΟΥ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΕΓΜΑΤΟΣ
ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ**

**ΜΗΤΡΟΥΛΙΑ ΕΥΘ. ΑΣΠΑΣΙΑ
ΚΟΛΟΒΟΥΡΗ ΓΕΩΡ. ΡΕΒΕΚΚΑ**

**ΑΡΧΙΚΟΣ ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΚΟΠΑΝΕΛΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ
ΕΝΔΙΑΜΕΣΟΣ ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
ΤΕΛΙΚΟΣ ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΑΝΔΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ**

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2016

Περιεχόμενα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	7
Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ II ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ.....	7
2.1 Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ II.....	7
2.2 ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ (MARKET DISCIPLINE).....	9
2.3 ΟΙ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ.....	10
2.4 MARKET MONITORING.....	10
2.5 MARKET INFLUENCE	11
2.6 ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	19
Η ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ	19
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	19
3.2 ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	19
3.2.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	19
3.2.2 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	20
3.3 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	21
3.4 Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	22
3.5 ΕΠΙΛΟΓΟΣ	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	26
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΛΕΓΜΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	26
4.2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΓΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ.....	27
4.2.1 ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ	28
4.2.2 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ	30
4.2.3 ΕΓΓΥΗΣΗ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ	32
4.3 ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ ΟΜΙΛΩΝ	34
4.4 ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	35
ΕΝΙΑΙΟΣ ΕΠΟΠΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ (SINGLE SUPERVISORY MECHANISM – SSM)	35
5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	35
5.2 ΕΝΙΑΙΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ	35

5.3 ΜΙΚΡΟΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΕ	36
5.4 ΜΑΚΡΟΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΕ	39
5.5 ΕΚΤ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ	40
5.6 ΕΠΙΛΟΓΟΣ	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	41
ΕΝΙΑΙΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ	41
6.1 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ	41
6.2 LIVING WILL	41
6.3 Ο ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	47
ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ.....	47
7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	47
7.2 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΟΣΤΟΥΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΩΝ.....	47
7.3 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΟΣΤΟΥΣ ΣΕ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	50
7.4 ΕΠΙΛΟΓΟΣ	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8	52
ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΜΕΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΕΓΓΥΗΣΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ (HDGS)	52
8.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	52
8.1.1 ΜΟΡΦΗ	52
8.1.2 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ.....	53
8.1.3 ΎΨΟΣ ΚΑΛΥΨΗΣ	53
8.1.4 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ.....	53
8.1.5 ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ.....	54
8.1.6 ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΝΙΑΙΟ ΤΑΜΕΙΟ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ.....	54
8.2 ΕΠΙΛΟΓΟΣ	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9	55
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ.....	55
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	56
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	56
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	56
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός και στόχος της μελέτης αυτής είναι να αναδειχθεί η σημαντικότητα των μέτρων που λαμβάνονται προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι όποιες αρνητικές επιπτώσεις της διατάραξης ισορροπίας του τραπεζικού συστήματος αλλά και των δανειακών αναγκών της χώρας που υφίσταται την κρίση.

Οι λόγοι που επιλέξαμε να ασχοληθούμε με το θέμα ήταν κυρίως οι συνολικές επιπτώσεις της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης στη χώρα μας. Η ανάγκη αποδοχής όλων των επώδυνων μνημονίων μας κίνησαν το ενδιαφέρον για το τι ενέργειες γίνονται τόσο από την ΕΕ όσο και από την Ευρωζώνη προκειμένου να ξεπεραστεί αυτή η κρίση. Η ανάγκη για εφαρμογή μεταρρυθμιστικών μέτρων, το πρόβλημα αντιμετώπισης των τραπεζικών κινδύνων και η υλοποίηση των αντίστοιχων μέτρων που έχουν επιπτώσεις στην δημοσιονομική πολιτική και που είναι έξι χρόνια τώρα στην επικαιρότητα.

Η μεθοδολογική προσέγγιση που χρησιμοποιούμε είναι ο εντοπισμός των κυριότερων προβλημάτων που εμφανίζονται σε περιόδους κρίσης στο χρηματοοικονομικό και χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η ανάδειξη των μηχανισμών και μεθόδων που χρησιμοποιούνται για την προληπτική αντιμετώπιση εμφάνισης παρόμοιων κρίσεων καθώς και οι κανόνες που τίθενται.

Απαραίτητη προϋπόθεση μιας σταθερής οικονομικής ανάπτυξης αποτελεί η ύπαρξη σταθερού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Οι τράπεζες επομένως στα πλαίσια αυτού του συστήματος είναι απαραίτητο να δρουν σε περιβάλλον που να περιορίζει όσο το δυνατόν περισσότερο τους κινδύνους αστάθειας. Οι τράπεζες διαχειρίζονται τα κατατεθειμένα κεφάλαια και τα μετατρέπουν σε δάνεια. Εδώ βρίσκονται ακριβώς οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν. Μια υπολειτουργία της μετατροπής των κεφαλαίων των καταθετών σε δάνεια έχει δυσμενείς επιπτώσεις στην εξωτερική οικονομία. Η αλληλοσύνδεση των διαταραχών ρευστότητας επηρεάζει συνολικά τον τραπεζικό τομέα.

Για την προστασία του τραπεζικού κλάδου δημιουργήθηκε ένα σύστημα χρηματοπιστωτικής ασφάλειας, γνωστό σαν πλέγμα ασφαλείας (financialsafetynet). Το σύστημα αυτό λειτουργεί τόσο προληπτικά όσο και εποπτικά και προσπαθεί να εξασφαλίσει την εγγύηση των καταθέσεων των πιστωτών και της ομαλής λειτουργίας των τραπεζών.

Η προσπάθεια αυτή ξεκίνησε από τα τέλη της δεκαετίας του '80 για να συντονίσει με ειδικές οδηγίες που εκδόθηκαν τις διαφορετικότητες ανάμεσα στις διάφορες χώρες της ΕΕ. Παρά το γεγονός ότι η αρμοδιότητα του πλέγματος ασφαλείας παρέμεινε στις εθνικές αρχές υπήρχε μια αμοιβαία αναγνώριση των επιμέρους διαφορών.

Η ελεύθερη εγκατάσταση νέας τράπεζας, θυγατρικών και υποκαταστημάτων λειτούργησε σαν μέσο διασυννοριακής επέκτασης των τραπεζών από κράτος μέλος σε άλλο. Μπορούμε λοιπόν να μιλάμε για μία πανευρωπαϊκή διατραπεζική αγορά ακόμα και στην αγορά ομολόγων που αυξάνουν την ρευστότητα. Οι τραπεζικές πιστώσεις καθώς και η εποπτεία όμως δεν είχαν τον ίδιο βαθμό ενοποίησης παραμένοντας στην εθνική αγορά.

Όταν δημιουργήθηκε το 1999 η Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) η ενιαία νομισματική πολιτική ανατέθηκε στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Η χρηματοπιστωτική κρίση το 2007-2008 και η κρίση χρέους στην Ευρωζώνη έθεσε το ζήτημα στη αλλαγή του ρυθμιστικού πλαισίου των τραπεζών στην ΕΕ όπου το λεγόμενο χρηματοοικονομικό πλέγμα ασφαλείας περιόρισε τις εθνικές επιλογές με συνέπεια να μεταφερθούν αρμοδιότητες σε κεντρικό επίπεδο. Το 2012 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημιούργησε οδικό χάρτη προς την Τραπεζική Ένωση. Η αλληλεξάρτηση υπερχρεωμένων κρατών και αδύναμων τραπεζών αντιμετωπίστηκε με την δημιουργία τριών πυλώνων α) τον Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης β) τον Ενιαίο Μηχανισμό Εποπτείας Τραπεζών και γ) τον Ενιαίο Μηχανισμό Εγγύησης Καταθέσεων. Για την αντιμετώπιση των κρίσεων δημιουργήθηκε ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας ESM (European Stability Mechanism) τον Σεπτέμβριο του 2012 με έδρα το Λουξεμβούργο. Ο μηχανισμός αυτός εισάγει προγράμματα χρηματοδοτικής βοήθειας για τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες. Στη βάση του το ESM αντικαθιστά χωρίς να τα καταργεί δύο προηγούμενα προγράμματα χρηματοδότησης της ΕΕ το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής σταθερότητας (EFSF) και τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό χρηματοοικονομικής σταθεροποίησης (EFSM). Τα προηγούμενα προγράμματα συνεχίζουν να παρακολουθούν τα προηγούμενα προγράμματα διάσωσης που ήταν εγκεκριμένα. Η δυνατότητα απευθείας ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών από τον ESM είναι μέχρι του ποσού των 60 εκατομμυρίων ευρώ.

Τα τραπεζικά συστήματα της ευρωζώνης υλοποιώντας την Τραπεζική Ένωση αποδέχθηκαν κοινούς κανόνες λειτουργίας, κοινό πλαίσιο εποπτείας τραπεζών, κοινή διαδικασία εξυγίανσης προβληματικών τραπεζών, εναρμονισμένο σύστημα εγγύησης καταθέσεων και ενιαίο ταμείο υποστήριξης. Κατά συνέπεια γίνεται πράξη η Ευρωπαϊκή αλληλεγγύη με την δομική υλοποίηση των κανόνων.

Κατά την ανάπτυξη της εργασίας θα αναφερθούμε στην αναγκαιότητα της εξυγίανσης των τραπεζών αναπτύσσοντας αναλυτικά τους τρόπους και τις μεθόδους εξυγίανσης. Επίσης στο χρηματοοικονομικό πλέγμα ασφαλείας που δημιουργήθηκε προκειμένου να διατηρείται η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος. Στη συνέχεια θα αναφερθούμε αναλυτικά στην υλοποίηση ενιαίων πρακτικών και κανόνων στο πλαίσιο της ΕΕ μέσω του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού καθώς και στο πλαίσιο κανόνων του Ενιαίου Μηχανισμού Εξυγίανσης αναλύοντας και το κόστος αυτής. Τέλος αναφερόμαστε στο θέμα της εξυγίανσης των καταθέσεων μέσω του εναρμονισμένου μηχανισμού που εισάγεται στα πλαίσια του όλου φάσματος προστασίας από χρηματοπιστωτικούς και χρηματοοικονομικούς κινδύνους

Η σημερινή παγκόσμια οικονομική κρίση από πολλούς αποδίδεται σε διαφόρους παράγοντες είτε αυτοί είναι κοινωνικοί όπως πτώση των ηθικών αξιών είτε αυτοί είναι οικονομικοί όπως ο δημοσιονομικός εκτροχιασμός μίας χώρας (υψηλά ελλείμματα, υψηλό δημόσιο χρέος), μία τραπεζική κρίση (μείωση τραπεζικών καταθέσεων, αδυναμία των τραπεζικών ιδρυμάτων να ικανοποιήσουν τις υποχρεώσεις που έχουν προς τους πελάτες τους, πτώση χορηγήσεων δανείων προς τις επιχειρήσεις).

Εύκολα συμπεραίνει κανείς ότι ο τραπεζικός κλάδος μπορεί να προκαλέσει μια οικονομική κρίση όταν αυτός δεν λειτουργεί κατάλληλα. Συνεπώς κεντρικό και ουσιαστικό ρόλο παίζουν

οι πολιτικές που εφαρμόζουν οι ρυθμιστικές αρχές που είναι υπεύθυνες για την εξασφάλιση ενός τραπεζικού συστήματος το οποίο δεν θα προκαλεί οικονομικές κρίσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ II ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα και ιδιαίτερα οι εμπορικές τράπεζες αποτελούν τις πιο ρυθμιζόμενες επιχειρήσεις στην οικονομία. Αυτό συμβαίνει γιατί έχουν τη δυνατότητα να εκδίδουν χρήμα, το οποίο αυξάνει τη ρευστότητα της οικονομίας με σημαντικές επιπτώσεις σε οικονομικά μεγέθη, όπως ο πληθωρισμός και γιατί οι πολίτες μιας χώρας εμπιστεύονται τα τραπεζικά ιδρύματα για να αποταμιεύουν τις οικονομίες τους. Συνεπώς θα πρέπει η διαχείριση των χρημάτων αυτών να γίνεται με σύνεση και προσοχή. Μάλιστα ακόμα και πριν την απελευθέρωση του κλάδου, όταν οι τράπεζες λειτουργούσαν ως κρατικές επιχειρήσεις, οι ρυθμιστικοί κανόνες ήταν πολύ αυστηροί και αναλυτικοί, ορίζοντας εκ των προτέρων πως θα έπρεπε να λειτουργούν.

Η Βασιλεία συστήθηκε το 1974 από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών της «Ομάδας των 10» και συνεδρίαζε τέσσερις φορές το χρόνο με έδρα τη Βασιλεία της Ελβετίας. Μέλη της είναι εκπρόσωποι των κεντρικών τραπεζών και άλλων τραπεζικών εποπτικών αρχών από τα ακόλουθα κράτη: ΗΠΑ, Γερμανία, Ιαπωνία, Γαλλία, Μεγάλη Βρετανία, Καναδάς, Ιταλία, Ισπανία, Ολλανδία, Ελβετία, Σουηδία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο. Τα συμπεράσματά της δεν έχουν νομική ισχύ αλλά αποσκοπούν στη διαμόρφωση γενικών εποπτικών κατευθύνσεων και βέλτιστων πρακτικών.

2.1 Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ II

Σε όλη την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας μπορεί κανείς να βρει μερικούς λόγους για την ανάγκη ρύθμισης του τραπεζικού συστήματος. Οι George J. Benston¹ και George G. Kaufman (1996) σημειώνουν ότι οι τράπεζες ρυθμίζονται για να αποφευχθούν οι αρνητικές εξωτερικότητες οι οποίες προκαλούνται όταν έχουμε διάφορα οικονομικά προβλήματα στο τραπεζικό σύστημα όπως (i) εκροές καταθέσεων σε μη φερέγγυες τράπεζες και στην συνέχεια εκροές καταθέσεων και σε φερέγγυες τράπεζες (ii) οικονομική δυσπραγία ή κατάρρευση λόγω της χρεοκοπίας των τραπεζών (iii) την αύξηση του κόστους της κυβέρνησης να διασφαλίσει την ασφάλιση των καταθέσεων.

Επίσης, θετικές εξωτερικότητες μπορούν να προκύψουν όταν οι τράπεζες έχουν ρυθμιστεί ώστε να προστατευθούν οι καταναλωτές από τους κινδύνους που σχετίζονται με τις λειτουργίες του χρήματος (μέσο ανταλλαγής, μέσο διαφύλαξης της αξίας,). Ιδιαίτερα, οι συντετακτοί κανονισμοί θα μπορούσαν να μειώσουν την πιθανότητα πτώχευσης μιας τράπεζας, με αυτόν τον τρόπο η συντετακτοί ρύθμιση του τραπεζικού συστήματος συμβάλει στην διασφάλιση της λειτουργίας των τραπεζικών επιταγών ως χρήμα και εξασφαλίζει την λειτουργία των τραπεζικών καταθέσεων ως μέσου φύλαξης των χρημάτων μας.

Επιπλέον θετικές εξωτερικότητες μπορούν να προκύψουν όταν οι ρυθμιστικοί κανονισμοί συμβάλλουν θετικά στην επίτευξη του στόχου ότι η αγοραστική δύναμη του χρήματος εν γένει, ⁷

¹ George J. Benston (1996) The Economic Journal

² George G. Kaufman (1996) The Economic Journal

δεν θα αλλάξει απροσδόκητα, έτσι ώστε να πραγματοποιούνται οι προσδοκίες για τον πληθωρισμό οπότε οι επενδυτές μπορούν να πάρουν σωστές οικονομικές αποφάσεις. Επιπλέον οι George. J. Benston και George. G. Kaufman (1996) υποστηρίζουν ότι οι τράπεζες έχουν ρυθμιστεί έτσι ώστε να παρέχουν έσοδα και άλλα οφέλη για τις κυβερνήσεις, καθώς και για την προστασία των ρυθμιζόμενων ιδρυμάτων από τον ανταγωνισμό. Σήμερα, ο κύριος στόχος των αρχών εποπτείας (τοπικές κεντρικές τράπεζες) είναι η προώθηση ενός ασφαλούς και υγιούς χρηματοπιστωτικού συστήματος και η προστασία των καταναλωτών (καταθέσεις).

Η Βασιλεία (II) σαφώς κινείται προς αυτό το στόχο και όπως γνωρίζουμε βασίζεται σε τρεις πυλώνες:

Ο **πρώτος πυλώνας** (minimum capital requirements) καθορίζει ότι ο λόγος των τραπεζικών κεφαλαίων προς τα σταθμισμένα ως προς τον κίνδυνο στοιχεία ενεργητικού δεν μπορεί να είναι μικρότερος από 8% έτσι ώστε οι τράπεζες να είναι σε θέση να ασχοληθούν με λειτουργικές ζημιές και ταυτόχρονα με αναλήψεις των πελατών τους. Επίσης, η Βασιλεία (II) καθορίζει τις μεθόδους με τις οποίες οι τράπεζες μπορούν να μετρήσουν τον πιστωτικό κίνδυνο, τον λειτουργικό κίνδυνο και τον κίνδυνο της αγοράς.

Ο **δεύτερος πυλώνας** (Supervisory review) περιέχει τις εποπτικές αρχές βάσει των οποίων οι τράπεζες μπορούν να χειριστούν όλους τους άλλους κινδύνους τους οποίους μπορεί μια τράπεζα να αντιμετωπίσει (συστημικός κίνδυνος, ο κίνδυνος συγκέντρωσης, ο στρατηγικός κίνδυνος, ο κίνδυνος φήμης, ο κίνδυνος ρευστότητας και ο νομικός κίνδυνος). Επίσης, ο δεύτερος πυλώνας περιλαμβάνει τις εποπτικές αρχές με τις οποίες οι τράπεζες μπορούν να βελτιώσουν τις τεχνικές για την παρακολούθηση και τη διαχείριση των κινδύνων τους.

Συγκεκριμένα, ο δεύτερος πυλώνας αρθρώνεται γύρω από τέσσερις βασικές αρχές:

- Πρόβλεψη διαδικασιών από τα πιστωτικά ιδρύματα για την εσωτερική αξιολόγηση της κεφαλαιακής τους επάρκειας και τη διαμόρφωση στρατηγικής για τη διατήρηση του επιπέδου ιδίων κεφαλαίων.
- Καθιέρωση της εξουσίας εποπτικού ελέγχου της αρτιότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων των τραπεζών.
- Δυνατότητα επιβολής από την αρμόδια εποπτική αρχή κεφαλαιακής απαίτησης για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου καθ' υπέρβαση του ελάχιστου ορίου (8%) σε συγκεκριμένα πιστωτικά ιδρύματα.
- Καθιέρωση της εξουσίας έγκαιρης παρέμβασης των εποπτικών αρχών σε περίπτωση επιδείνωσης του Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας ενός πιστωτικού ιδρύματος.

Ο **τρίτος πυλώνας** (market discipline) έρχεται να στηρίξει το έργο του δεύτερου και του πρώτου πυλώνα μέσω της αγοράς, με βάση το κανονιστικό μηχανισμό της πειθαρχία της αγοράς. Ιδιαίτερα οι ρυθμιστικές αρχές πιστεύουν ότι οι συμμετέχοντες στην αγορά (κάτοχοι ομολογιών, μέτοχοι, καταθέτες) έχουν θετικά κίνητρα ώστε να ελέγξουν τη συμπεριφορά των τραπεζών. 8

Με αυτόν τον τρόπο η Βασιλεία (II), μέσω του τρίτου πυλώνα, απαιτεί την δημοσιότητα των στοιχείων τα οποία έχουν οι τράπεζες και αφορούν το κεφάλαιο των τραπεζών, τον κίνδυνο που αναλαμβάνουν οι τράπεζες, και την κεφαλαιακή επάρκεια του ιδρύματος. Οι υποχρεώσεις δημοσιοποίησης αφορούν σε γενικές γραμμές τους κινδύνους στους οποίους εκτίθεται το πιστωτικό ίδρυμα, τις διαδικασίες διαχείρισής τους, την ποιότητα των στοιχείων

των ιδίων κεφαλαίων που χρησιμοποιούνται για την κάλυψη των κινδύνων. Η δημοσιότητα των παραπάνω στοιχείων επιτρέπει στους συμμετέχοντες στην αγορά να μετρήσουν την ισχύ των μεμονωμένων τραπεζών, ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο την διαφάνεια και την πειθαρχία της αγοράς.

2.2 ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ (MARKET DISCIPLINE)

M. Ceuster³ και N. Masschelein⁴ (2003) υποστηρίζουν ότι η πειθαρχία της αγοράς είναι ένας ρυθμιστικός μηχανισμός που ασκείται από τους συμμετέχοντες στην αγορά των οποίων ο πλούτος επηρεάζεται από τη συμπεριφορά των τραπεζών. Με τον τρόπο αυτό η συνετή συμπεριφορά των συμμετεχόντων στην αγορά δημιουργεί ισχυρά κίνητρα έτσι ώστε οι διοικητές των τραπεζών να διευθύνουν τις τράπεζες τους με ένα υγιή και ασφαλή τρόπο. Η πειθαρχία της αγοράς περιλαμβάνει δύο στοιχεία:

- Οι αγορές πρέπει να ανταποκρίνονται στους οφειλέτες τους (market monitoring). Επίσης, οι αγορές πρέπει να είναι σε θέση να αξιολογούν τις αλλαγές στην κατάσταση της επιχείρησης και να ενσωματώνουν αυτές τις αλλαγές αμέσως στις τιμές (επιτόκια καταθέσεων) και στις ποσότητες (καταθέσεις) .
- Οι οφειλέτες πρέπει να ανταποκρίνονται στα σήματα που παρέχονται από την αγορά. Με άλλα λόγια η συνετή συμπεριφορά των επενδυτών πρέπει να επηρεάσει την δράση της επιχείρησης (market influence).

³ M. Ceuster (2003) A survey of the issues. Journal of Economics Surveys

⁴ N. Masschelein (2003) A survey of the issues. Journal of Economics Surveys

2.3 ΟΙ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ

Η πειθαρχία της αγοράς, όπως είπαμε πριν ασκείται από τους συμμετέχοντες στην αγορά των οποίων ο πλούτος επηρεάζεται από τη συμπεριφορά των τραπεζών. Με τον τρόπο αυτό ανασφάλιστοι καταθέτες, προθεσμιακοί καταθέτες και οι μέτοχοι μπορούν να ασκήσουν την πειθαρχία της αγοράς διότι ο πλούτος τους τελικά επηρεάζεται από τη συμπεριφορά των τραπεζών.

Οι ανασφάλιστοι καταθέτες των οποίων οι καταθέσεις δεν είναι πλήρως προστατευμένες από το σύστημα εγγύησης των καταθέσεων έχουν ισχυρά κίνητρα να παρακολουθούν τις τράπεζες που αναλαμβάνουν υπερβολικούς κινδύνους αφού σε κάθε άλλη περίπτωση μπορούν να υποστούν απώλειες. Επίσης οι προθεσμιακοί καταθέτες αναμένεται να ασκήσουν πειθαρχία της αγοράς, επειδή αντιμετωπίζουν κάποιους περιορισμούς όταν θέλουν να αποσύρουν τα χρήματά τους.

Οι μέτοχοι, δεδομένου ότι έχουν ένα μερίδιο στην τράπεζα, μπορούν να επηρεάσουν τους διευθυντές των τραπεζών μέσω διαφόρων μηχανισμών (δικαίωμα ψήφου), οικονομικές παροχές (bonus) ή μέσω της αγοράς εργασίας (ένας διευθυντής τράπεζας που δεν ενεργεί σύμφωνα με την προθυμία των μετόχων μπορεί να χάσει τη δουλειά του). Έτσι οι μέτοχοι έχουν και αυτοί με την σειρά τους ισχυρά κίνητρα να ελέγχουν και να αλλάζουν σύμφωνα με το συμφέρον τους την συμπεριφορά των τραπεζών όσον αναφορά την ανάληψη κινδύνων.

2.4 MARKET MONITORING

Η παρουσία της παρακολούθησης της αγοράς (market monitoring) σημαίνει ότι οι συμμετέχοντες στην αγορά ανταποκρίνονται στους κινδύνους που αναλαμβάνουν οι τράπεζες είτε από τις προσαρμογές των τιμών, είτε της ποσότητας. Ένας πιθανός τρόπος για να ελέγξουμε την παρουσία της παρακολούθησης της αγοράς είναι να ελέγξουμε την σχέση μεταξύ των καταθετών (ασφαλισμένους, ανασφάλιστους) και των κινδύνων των τραπεζών. Στην πρώτη περίπτωση (προσαρμογές των τιμών), η ύπαρξη market monitoring σημαίνει ότι οι καταθέτες πρέπει να αυξήσουν το κόστος χορήγησης κεφαλαίων στις πιο ριψοκίνδυνες τράπεζες. Για τους καταθέτες (ασφαλισμένους, ανασφάλιστους,) το κόστος των κεφαλαίων που χορηγούν στις τράπεζες αντιπροσωπεύεται από το επιτόκιο των κεφαλαίων. Επίσης κάποιες μέθοδοι έχουν χρησιμοποιηθεί, έτσι ώστε να μετρούμε το κίνδυνο των τραπεζών. Για παράδειγμα:

- Τα τραπεζικά χαρακτηριστικά, στοιχεία ισολογισμού των τραπεζών που δείχνουν την υγεία της τράπεζας.
- Το εποπτικό μοντέλο αξιολόγησης C.A.M.E.L (Capital adequacy, Asset quality, Management, Earnings, Liquidity - Κεφαλαιακή επάρκεια, Διαχείριση, Κέρδη, Ρευστότητα) αντικατοπτρίζει τον κίνδυνο που αναλαμβάνει η τράπεζα. Περιμένουμε την κεφαλαιακή επάρκεια, τη διαχείριση, τα κέρδη, και την ρευστότητα να έχουν αρνητική σχέση με το επιτόκιο.

Στη δεύτερη περίπτωση (ρύθμιση ποσότητας) η ύπαρξη market monitoring σημαίνει ότι οι καταθέτες πρέπει να αποσύρουν τις καταθέσεις από τις πιο ριψοκίνδυνες τράπεζες. Για αυτόν

τον λόγο ελέγχουμε τη σχέση μεταξύ των επιπέδων των καταθέσεων, του ρυθμού αύξησης των καταθέσεων και των κινδύνων των τραπεζών. Για τους καταθέτες(ασφαλισμένους, ανασφάλιστους), τα επίπεδα των καταθέσεων και ο ρυθμός αύξησης των καταθέσεων έχουν χρησιμοποιηθεί ως εξαρτημένες μεταβλητές. Επίσης κάποιες μέθοδοι έχουν χρησιμοποιηθεί για την μέτρηση του κινδύνου των τραπεζών. Για παράδειγμα:

- Τα τραπεζικά χαρακτηριστικά, στοιχεία ισολογισμού των τραπεζών που δείχνουν την υγεία της τράπεζας.
- Το Εποπτικό μοντέλο αξιολόγησης C.A.M.E.L. (Capital adequacy, Asset quality, Management, Earnings, Liquidity - Κεφαλαιακή επάρκεια, Διαχείριση, Κέρδη, Ρευστότητα) αντικατοπτρίζει τον κίνδυνο που αναλαμβάνει μια τράπεζα. Περιμένουμε η κεφαλαιακή επάρκεια, η διαχείριση, τα κέρδη και η ρευστότητα να έχουν θετική σχέση με τα επίπεδα και το ρυθμό αύξησης των καταθέσεων.

2.5 MARKET INFLUENCE

Market Influence σημαίνει ότι οι τράπεζες ανταποκρίνονται στην συνετή συμπεριφορά των επενδυτών (ανασφάλιστοι καταθέτες, προθεσμιακοί καταθέτες, ομολογιούχοι) με αυτόν τον τρόπο οι τράπεζες προσπαθούν να διορθώσουν την κατάσταση που προκάλεσε την αρνητική αντίδραση της αγοράς στην επικίνδυνη συμπεριφορά των τραπεζών. Έτσι οι τράπεζες που δεν ήταν σε μια εύρωστη κατάσταση γίνονται τώρα πιο υγιείς και συνεπώς περισσότερο ελκυστικές για τους επενδυτές.

Ένας πιθανός τρόπος για να ελέγξουμε την παρουσία της market influence είναι να εξετάσουμε κατά πόσον οι τράπεζες κατά το χρόνο t ανταποκρίνονται με σύνεση στις αλλαγές των ποσοτήτων των καταθέσεων και τις μεταβολές των τιμών (επιτόκιο) που χρεώνονται από αυτές την χρονική στιγμή $t-1$.

Ιδιαίτερα εάν τα βασικά τραπεζικά χαρακτηριστικά που δείχνουν την ευρωστία της τράπεζας επιδεινωθούν (οι τράπεζες γίνονται πιο επικίνδυνες, αναλαμβάνουν υπέρμετρο ρίσκο) τη χρονική στιγμή $t-1$, τότε η ύπαρξη του market influence υπονοεί ότι στη συνέχεια, την χρονική στιγμή t , οι τράπεζες θα βελτιώσουν τα χαρακτηριστικά που δείχνουν την ευρωστία τους (γίνεται λιγότερο επικίνδυνη), έτσι ώστε να καταστεί ο φορέας και πάλι ελκυστικός (λιγότερο επικίνδυνη) για επενδύσεις.

2.6 ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Οι Fatma και A. Sinan Cebenoyan (2009)⁵ μελετούν πως οι ανασφάλιστοι καταθέτες αξιολογούν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (market monitoring) και πως αυτά αντιδρούν σε αυτές τις αξιολογήσεις (market influence). Για αυτό το λόγο χρησιμοποιούν δεδομένα από τις εταιρείες τραπεζικών συμμετοχών στις ΗΠΑ (Bank holding companies) από Ιούλιο 2001 - Δεκέμβρη 2005.

Οι Fatma και A. Sinan Cebenoyan (2009)⁶ παρατηρούν κάποια θετικά στοιχεία της παρακολούθησης της αγοράς (market monitoring) από ανασφάλιστους καταθέτες. Ιδιαίτερα θεωρούν ότι οι αλλαγές στα επίπεδα ανασφάλιστων καταθέσεων επηρεάζονται τόσο θετικά, από παράγοντες που υποδεικνύουν την ποιότητα του ενεργητικού όπως οι συγκεντρώσεις σε δάνεια στην ακίνητη περιουσία, όσο και αρνητικά, από παράγοντες που υποδεικνύουν την ποιότητα του ενεργητικού όπως ο λόγος των εξυπηρετούμενων δανείων προς το σύνολο των δανείων, καθώς επίσης και αρνητικά από τον λόγο των ρευστών στοιχείων ενεργητικού προς το σύνολο του ενεργητικού. Επιπλέον, η παραπάνω κατάσταση υποστηρίζεται περαιτέρω από το γεγονός ότι οι αλλαγές στα επιτόκια ανασφάλιστων καταθέσεων επηρεάζονται θετικά (i) από τον λόγο των μη εξυπηρετούμενων δανείων προς το σύνολο των δανείων που η τράπεζα χορηγεί, (ii) από τον λόγο των εμπορικών και βιομηχανικών δανείων προς τα συνολικά περιουσιακά στοιχεία της τράπεζας και (iii) από τον λόγο των εξόδων της τράπεζας που δεν αναφέρονται στους τόκους προς το σύνολο του ενεργητικού και την κερδοφορία.

Οι Adolfo Barajas⁷ και Roberto Steiner⁸ (2000) χρησιμοποιούν στοιχεία ισολογισμού των τραπεζών της Κολομβίας για την περίοδο 1985-99, έτσι ώστε να διερευνηθεί αν υπάρχει πειθαρχία της αγοράς στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της Κολομβίας. Με αυτόν τον τρόπο

⁵ F. Cebenoyan (2009) Market Discipline in banking

⁶ A. Sinan Cebenoyan (2009) Market Discipline in banking

⁷ A. Barajas (2000) IMF Working Paper.

⁸ R. Steiner (2000) IMF Working Paper.

διεξάγουν έρευνα για να ερευνήσουν α) τι καθορίζει τη συμπεριφορά των καταθετών (παρακολούθηση της αγοράς) και β) για να δουν αν οι τράπεζες ανταποκρίνονται σωστά στην συνετή συμπεριφορά των καταθέτων (επιρροή στην αγορά). Οι Adolfo Barajas και Roberto Steiner (2000) μας προσφέρουν θετικά αποδεικτικά στοιχεία ότι η συμπεριφορά των καταθετών επηρεάζεται από ορισμένα τραπεζικά χαρακτηριστικά. Για παράδειγμα, οι μεταβλητές που αντιπροσωπεύουν τα παραπάνω τραπεζικά χαρακτηριστικά είναι κοινά σημαντικές, γεγονός που αποτελεί θετική ένδειξη για την ύπαρξη παρακολούθησης της αγοράς. Επίσης οι Adolfo Barajas⁹ και Roberto Steiner¹⁰ (2000) βρίσκουν ότι ο δείκτης κάλυψης των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ο λόγος των παροχών για μη εξυπηρετούμενα δάνεια προς το σύνολο του ενεργητικού + ο λόγος του κεφαλαίου προς το σύνολο του ενεργητικού - ο λόγος των μη εξυπηρετούμενων δανείων προς τα περιουσιακά στοιχεία) έχει μια θετική και σημαντική επίδραση στην αύξηση των καταθέσεων, ενώ όταν αυτή η μεταβλητή αποσυντίθενται σε τρεις συνιστώσες (ο λόγος των παροχών για μη εξυπηρετούμενα δάνειο προς το σύνολο του ενεργητικού, ο λόγος του κεφαλαίου προς το σύνολο του ενεργητικού, και ο λόγος των μη εξυπηρετούμενων δανείων προς τα περιουσιακά στοιχεία) οι δύο πρώτες έχουν το αναμενόμενο θετικό πρόσημο και είναι σημαντικές.

Επιπλέον, οι καταθέτες φαίνεται να ανταποκρίνονται στη ρευστότητα, καθώς ο ρυθμός αύξησης των καταθέσεων έχει σημαντικά αρνητική σχέση με την ρευστότητα σε κανονικές συνθήκες και σημαντικά θετική σχέση με την ρευστότητα σε κακές στιγμές που αποτελεί θετική ένδειξη για την ύπαρξη παρακολούθησης της αγοράς. Ωστόσο, οι άλλες βασικές τραπεζικές μεταβλητές, μη - εξυπηρετούμενα δάνεια και η απόδοση των ιδίων κεφαλαίων, δεν φαίνεται να έχουν καμία επίδραση στη συμπεριφορά των καταθετών.

Τα αποτελέσματα από τις εξισώσεις των επιτοκίων είναι λιγότερα ενθαρρυντικά για την ύπαρξη παρακολούθησης της αγοράς, δεδομένου ότι μόνο ο λόγος του κεφαλαίου προς τα περιουσιακά στοιχεία των τραπεζών, της ρευστότητας και ο δείκτης κάλυψης των μη εξυπηρετούμενων δανείων είναι ταυτόχρονα σημαντικές και έχουν το αναμενόμενο πρόσημο (αρνητικό). Ωστόσο, οι άλλες μεταβλητές, που δείχνουν την υγεία της τράπεζας, δεν συμπεριφέρονται κατά τρόπο σύμφωνο με την παρακολούθηση της αγοράς. Για παράδειγμα, οι αυξήσεις των παροχών ή η κερδοφορία, ή οι βελτιώσεις στην ποιότητα του δανειακού

⁹ A. Barajas (2000) IMF Working Paper

¹⁰ R. Steiner (2000) IMF Working Paper

χαρτοφυλακίου (μειώσεις σε μη εξυπηρετούμενα δάνεια) φαίνεται να αυξάνουν το επιτόκιο που ζητούν οι καταθέτες από τις τράπεζες.

Επίσης, οι καταθέτες δεν φαίνεται να επηρεάζονται από τη διάκριση μεταξύ της ρευστότητας υπό κανονικές συνθήκες και σε κακές στιγμές αφού σε δύσκολες περιόδους η ρευστότητα δεν φαίνεται να επηρεάζει το επιτόκιο. Οι Peria και Schmulker (2001) ερευνούν την παρουσία της πειθαρχίας της αγοράς σε τρεις χώρες της Λατινικής Αμερικής (Αργεντινή, Χιλή, Μεξικό), όπως έκαναν και οι F. Cebenoyan¹³ (2009) και Adolfo Barajas¹⁴ και Roberto Steiner¹⁵ (2000).

Οι Peria και Schmulker (2001) μας προσφέρουν θετικά στοιχεία ότι η πειθαρχία της αγοράς υπάρχει σε αυτές τις τρεις χώρες, δεδομένου ότι τα επίπεδα των καταθέσεων επηρεάζονται σημαντικά από βασικά τραπεζικά χαρακτηριστικά όπως το επίπεδο των μη εξυπηρετούμενων δανείων, το επίπεδο κεφαλαίου σε σχέση με τα περιουσιακά στοιχεία των τραπεζών, ο λόγος των δαπανών προς το σύνολο του ενεργητικού, ο λόγος των δανείων σε ακίνητα προς το σύνολο των δανείων, ο λόγος των επενδύσεων προς τα περιουσιακά στοιχεία, ο λόγος των καταναλωτικών δανείων προς το σύνολο των δανείων, το επίπεδο των μετρητών σε σχέση με το σύνολο ενεργητικού της τράπεζας. Ιδιαίτερα, όταν τα παραπάνω βασικά τραπεζικά χαρακτηριστικά επιδεινώνονται τότε το επίπεδο των καταθέσεων μειώνεται.

Οι Maria S. M. Peria¹¹ και Sergio L. Schmulker¹² (2001) επίσης χρησιμοποιούν ως εξαρτημένη μεταβλητή το επιτόκιο που απαιτούν οι καταθέτες για τα κεφάλαιά τους που είναι ο άλλος τρόπος που λειτουργεί η πειθαρχία της αγοράς. Τα αποτελέσματα των παλινδρομήσεων των επιτοκίων δείχνουν ότι όταν οι βασικές τραπεζικές μεταβλητές επιδεινώνονται τότε αυξάνονται τα επίπεδα των επιτοκίων που είναι ένα στοιχείο υπέρ της παρουσίας της πειθαρχίας της αγοράς. Διότι ένας αριθμός των βασικών τραπεζικών χαρακτηριστικών (ο λόγος των μετρητών προς τα περιουσιακά στοιχεία των τραπεζών, ο λόγος των μη-εξυπηρετούμενων δανείων προς το σύνολο των δανείων, ο λόγος των προσωπικών δανείων προς το σύνολο των δανείων, το επίπεδο των κεφαλαίων σε σχέση με το επίπεδο των περιουσιακών στοιχείων, ο λόγος των επενδύσεων προς τα περιουσιακά στοιχεία, ο λόγος των δαπανών προς τα περιουσιακά στοιχεία, ο λόγος των δανείων σε ακίνητα προς το σύνολο των δανείων, ο λόγος των καταναλωτικών δανείων προς το σύνολο των δανείων, ο λόγος των εμπορικών δανείων προς το σύνολο των δανείων, η απόδοση επί των περιουσιακών στοιχείων) έχουν σημαντική σχέση με το επιτόκιο.

¹¹ Maria S.M. Peria (2001) Do depositors punish banks for bad behavior market discipline, depositors insurance, and banking crises

¹² Sergio L. Schmulker (2001) Do depositors punish banks for bad behavior market discipline, depositors insurance, and banking crises

¹³ F. Cebenoyan (2009) Market Discipline in banking

¹⁴ A. Barajas (2000) IMF Working Paper

¹⁵ R. Steiner (2000) IMF Working Paper

Ο Sangkyun Park¹⁶ (1995) προσπαθεί να διερευνήσει εάν οι καταθέτες μπορούν να επιβάλουν την πειθαρχία της αγοράς στις τράπεζες για το λόγο αυτό μελετά τις επιπτώσεις της ανάληψης κινδύνων από την πλευρά των τραπεζών πάνω στο ρυθμό ανάπτυξης των μεγάλων προθεσμιακών καταθέσεων (100.000 \$ ή περισσότερο) και το επιτόκιο για αυτές τις καταθέσεις στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1980 όταν τα ποσοστά των τραπεζικών πτωχεύσεων ήταν υψηλά.

Τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης δείχνουν ότι υπάρχει σημαντική θετική σχέση μεταξύ επιτοκίου και της πιθανότητας μιας τραπεζικής πτώχευσης, το 1985 και το 1986, έτσι οι πιο ρινοκίνδυνες τράπεζες προσφέρουν υψηλότερα επιτόκια στις μεγάλες προθεσμιακές καταθέσεις σε αυτά τα χρόνια. Ωστόσο, η μεταβλητή που δείχνει την πιθανότητα τραπεζικής πτώχευσης γίνεται ασήμαντη για τα επόμενα έτη.

Επίσης, το γεγονός ότι υπάρχει σημαντική αρνητική σχέση μεταξύ του ρυθμού αύξησης των καταθέσεων και της πιθανότητας τραπεζικής αποτυχίας για όλα τα πέντε έτη που εξετάστηκαν από τη μελέτη στηρίζει περαιτέρω την παρουσία της πειθαρχίας της αγοράς.

Οι Kaoru Hosono¹⁷, Hiroko Iwaki¹⁸ και Koraro Tsuru¹⁹ (2004) διερευνούν πώς οι κανονισμοί επί της λειτουργίας των τραπεζών επηρεάζουν το επιτόκιο και το βαθμό αντίδρασης του επιτοκίου στην ανάληψη κινδύνου από τις τράπεζες. Τα αποτελέσματα που οι Kaoru Hosono, Hiroko Iwaki και Koraro Tsuru (2004) παίρνουν από τις παλινδρομήσεις των επιτοκίων, μας προσφέρουν θετικά στοιχεία για την παρουσία της πειθαρχίας της αγοράς δεδομένου ότι υπάρχει σημαντική αρνητική σχέση μεταξύ των μεταβλητών που δείχνουν τραπεζικό κίνδυνο (ρευστότητα, κέρδη και ίδια κεφάλαια) και του επιτοκίου.

Τα αποτελέσματα από τις εξισώσεις καταθέσεων είναι ασαφή σχετικά με την παρουσία της πειθαρχίας της αγοράς δεδομένου ότι η σχέση μεταξύ του κινδύνου των τραπεζών και του ρυθμού αύξησης των καταθέσεων δεν είναι σταθερή, τόσο ως προς το κατάλληλο πρόσημο που υποδηλώνει την ύπαρξη πειθαρχίας της αγοράς όσο και ως προς την ύπαρξη αυτής της σχέσης κάτω από τους υπάρχοντες κανόνες που ρυθμίζουν το τραπεζικό σύστημα. Οι Saibal²⁰ Ghosh και Abhiman Das²¹ (2003) προσπαθούν να ερευνήσουν την παρουσία της πειθαρχίας της αγοράς στον τραπεζικό τομέα της Ινδίας. Συγκεκριμένα, διερευνούν εάν η ανάληψη κινδύνου από τις τράπεζες επηρεάζει τον ρυθμό ανάπτυξης των καταθέσεων ή των επιτοκίων των καταθέσεων.

16 Sangkyun Park (1995). Market discipline by depositors

17 K.Hosono (2004). Bank regulation and market discipline around the world

18 H. Iwaki (2004). Bank regulation and market discipline around the world

19 K.Tsuru (2004). Bank regulation and market discipline around the world

20 Saibal Ghosh (2003). Market discipline in Indian banking sector

21 Abhiman Das (2003). Market discipline in Indian banking sector

Τα αποτελέσματα, τόσο από τις εξισώσεις του ρυθμού αύξησης των καταθέσεων όσο και από το επίπεδο των επιτοκίων, μας προσφέρουν θετικά στοιχεία για την παρουσία της πειθαρχίας της αγοράς στον τραπεζικό σύστημα της Ινδίας. Ιδιαίτερα τα δύο χαρακτηριστικά των τραπεζών που υποδηλώνουν το τραπεζικό κίνδυνο (κεφαλαιακή επάρκεια, ρευστότητα) είναι στατιστικά σημαντικά. Η κεφαλαιακή επάρκεια εμφανίζει θετική σχέση με τον ρυθμό αύξησης των καταθέσεων ενώ η ρευστότητα αρνητική σχέση. Ενώ στις εξισώσεις του επιτόκιου, τρία χαρακτηριστικά των τραπεζών που υποδηλώνουν (την ποιότητα του ενεργητικού, τα κέρδη, την ρευστότητα) έχουν σημαντική αρνητική σχέση με το επιτόκιο των καταθέσεων. Επιπλέον, η παραπάνω κατάσταση υποστηρίζεται περαιτέρω από τις εξισώσεις του επιτόκιου των καταθέσεων όσο και από τις εξισώσεις του ρυθμού ανάπτυξης των καταθέσεων στις οποίες τα χαρακτηριστικά των τραπεζών είναι από κοινού σημαντικά, κάτι που είναι μια θετική ένδειξη για την παρουσία της πειθαρχίας της αγοράς.

Επιπλέον, όταν διερευνούν τους παράγοντες που τείνουν να είναι πιο κυρίαρχοι για ορισμένες ομάδες τραπεζών τότε παίρνουν θετικά στοιχεία για την παρουσία της πειθαρχίας της αγοράς δεδομένου ότι τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, οι τραπεζικοί παράγοντες που υποδηλώνουν τραπεζικό κίνδυνο, τείνουν να είναι κυρίαρχοι εκτός από τις τράπεζες του εξωτερικού, όπου οι μακροοικονομικές συνθήκες επηρεάζουν ως επί το πλείστον τη συμπεριφορά των καταθετών.

Τα παραπάνω αποτελέσματα είναι μια θετική ένδειξη για την πειθαρχία της αγοράς. Επίσης, μπορούμε να εξάγουμε σημαντικές πληροφορίες σχετικά με την παρουσία της πειθαρχίας της αγοράς από τη μελέτη των Asli Demirguc-Kunt²² και H. Huizinga²³ (2003) που ερευνούν κατά πόσο η εγγύηση των καταθέσεων επηρεάζει την πειθαρχία της αγοράς, καθώς και το πώς οι διαφορές στην εγγύηση των καταθέσεων επηρεάζουν την πειθαρχία της αγοράς την χρονική περίοδο μεταξύ 1990-97 .

Τα αποτελέσματα από τις εξισώσεις μας προσφέρουν θετικά στοιχεία για την παρουσία της πειθαρχίας της αγοράς, δεδομένου ότι σε κάθε εξίσωση των επιτοκίων ο παράγοντας που δείχνει τον τραπεζικό κίνδυνο έχει σημαντική αρνητική σχέση με το επιτόκιο των καταθέσεων. Τα αποτελέσματα από τις εξισώσεις του ρυθμού αύξησης των καταθέσεων είναι ασαφή σχετικά με την παρουσία της πειθαρχίας της αγοράς. Πράγματι, μόνο μία από τις πέντε εξισώσεις του

22 Asli Demirguc-Kunt (2004). Journal of Monetary Economics

23 Harry Huizinga (2004). Journal of Monetary Economics

ρυθμού αύξησης των καταθέσεων μας δίνει θετικά αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την παρουσία της πειθαρχίας της αγοράς, δεδομένου ότι μόνο ένας τραπεζικός παράγοντας (μετοχικό κεφάλαιο) είναι σημαντικός.

Επίσης, οι Marcia P. Romera²⁴ και Benjamin M. Tabak²⁵ (2010) μας προσφέρουν θετικά στοιχεία για την παρουσία της πειθαρχίας της αγοράς, διότι διαπιστώνουν ότι τόσο ο ρυθμός ανάπτυξης των προθεσμιακών καταθέσεων όσο το επίπεδο των καταθέσεων προθεσμίας επηρεάζονται σημαντικά και θετικά από τις μεταβλητές που αντανακλούν την ρευστότητα και την κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας,

Επιπλέον οι Marcia P. Romera και Benjamin M. Tabak (2010) παρατηρούν ότι το επιτόκιο που καταβάλλεται για τις καταθέσεις έχει την προσδοκώμενη σχέση με την τρέχουσα ρευστότητα, με τα ίδια κεφάλαια και την κερδοφορία σε περίοδο κρίσης και επίσης βρήκαν ότι σε πιο σταθερές περιόδους το επιτόκιο που καταβάλλεται για τις καταθέσεις επηρεάζεται από τις παροχές για ζημίες που προκύπτουν από μη εξυπηρετούμενα δάνεια, και τον λόγο των κεφαλαίων προς τα περιουσιακά στοιχεία μιας τράπεζας τα οποία είναι θετικά στοιχεία για την παρουσία της πειθαρχίας της αγοράς.

Οι Asli Demirguc-Kunt²⁶ και Harry Huizinga²⁷ (2004) παρατηρούν ότι το επιτόκιο στις τραπεζικές υποχρεώσεις επηρεάζεται αρνητικά από παράγοντες οι όποιοι μετρούν τον τραπεζικό κίνδυνο, όπως η ρευστότητα, τα ίδια κεφάλαια, τα κέρδη το οποίο είναι θετικό στοιχείο για την ύπαρξη πειθαρχίας της αγοράς. Επίσης οι Asli Demirguc- Kunt και Harry Huizinga (2004) έλεγξαν την παρουσία της πειθαρχίας της αγοράς μέσω των ποσοτήτων των καταθέσεων. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας για την παρουσία της πειθαρχίας της αγοράς είναι λιγότερο ισχυρά από ότι τα αποτελέσματα των τιμών (επιτόκια καταθέσεων). Ιδιαίτερα οι Asli Demirguc - Kunt και Harry Huizinga (2004) έδειξαν ότι ο ρυθμός αύξησης των καταθέσεων επηρεάζεται θετικά από ένα παράγοντα τραπεζικού κινδύνου (ίδια κεφάλαια), το οποίο είναι μια θετική ένδειξη για την παρουσία της πειθαρχίας της αγοράς.

Οι E.Ungan, S. Caner, και S. Ozildrum²⁸ (2007) υποστήριξαν ότι δυο παράγοντες τραπεζικού κινδύνου που υποδεικνύουν την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών και την ρευστότητα τους επηρεάζουν θετικά τον ρυθμό αύξησης των καταθέσεων που είναι μια θετική ένδειξη για την ύπαρξη πειθαρχίας της αγοράς. Επιπλέον βρήκαν ότι τρεις παράγοντες κινδύνου των τραπεζών

24 Marcia P. Romera (2010). Banks and Bank Systems

25 Benjamin M. Tabak (2010). Banks and Bank Systems

26 Asli Demirguc-Kunt (2004). Journal of Monetary Economics

27 Harry Huizinga (2004). Journal of Monetary Economics

28 E.Ungan, S.Caner, S.Ozyidirim (2007). Journal of Financial Services Research

(δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας, ρευστότητα και η κερδοφορία) επιδρούν θετικά στο επιτόκιο των καταθέσεων για τις μεγάλες τράπεζες, το οποίο είναι μια θετική απόδειξη για την ύπαρξη πειθαρχίας της αγοράς, καθώς θεωρούν ότι το θετικό πρόσημο των παραπάνω συντελεστών ως μια προσπάθεια των μεγάλων τραπεζών να προσελκύσουν καταθέσεις από τις μικρές ή μεσαίου μεγέθους τράπεζες.

Οι Vasso P. Ioannidou και Jan de Dreu²⁹ (2006) μας δίνουν θετικά στοιχεία για την ύπαρξη πειθαρχίας της αγοράς, δεδομένου ότι διαπιστώθηκε ότι κάποιοι παράγοντες που δείχνουν των τραπεζικό κίνδυνο, όπως ο λόγος των ιδίων κεφαλαίων προς τα συνολικά περιουσιακά στοιχεία, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια προς το σύνολο του ενεργητικού, ο λόγος των αποθεματικών προς το σύνολο του ενεργητικού, ο λόγος των γενικών εξόδων προς το σύνολο του ενεργητικού επηρεάζουν τον ρυθμό ανάπτυξης των καταθέσεων ταμειευτηρίου και των τόκων των καταθέσεων αποταμίευσης. Συγκεκριμένα ο λόγος του μετοχικού κεφαλαίου προς το σύνολο του ενεργητικού που αντανακλά την κεφαλαιακή επάρκεια έχει θετική σχέση με την αύξηση των καταθέσεων και ένα αρνητικό πρόσημο με το επιτόκιο των καταθέσεων. Επίσης ο λόγος των μη εξυπηρετούμενων δανείων προς το σύνολο του ενεργητικού, ο οποίος συλλαμβάνει την ποιότητα ενεργητικού έχει μια θετική σχέση με το επιτόκιο και μια αρνητική σχέση με τον ρυθμό αύξησης των καταθέσεων.

Ο λόγος των αποθεμάτων για ζημίες από μη εξυπηρετούμενα δάνεια προς το σύνολο του ενεργητικού, το οποίο αντιπροσωπεύει την χρηματοοικονομική κατάσταση της τράπεζας, έχει μια θετική σχέση με τον ρυθμό αύξησης των καταθέσεων και μια αρνητική σχέση με το επιτόκιο των καταθέσεων. Τέλος ο λόγος των εξόδων προς το συνολικό ποσοστό του ενεργητικού, ο οποίος αντανακλά την ποιότητα της διαχείρισης, έχει μια θετική σχέση με το επιτόκιο και αρνητική σχέση με τον ρυθμό αύξησης των καταθέσεων.

29 Vasso P. Ioannidou and Jan de Dreu (2006). DNB Working Paper No 89 Netherlands Central Bank, Research Department.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα μέτρα για την ανάκαμψη και εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων καθίστανται αναπόφευκτα σαν η μόνη λύση για την εμπιστοσύνη των πιστωτικών ιδρυμάτων που πρέπει να έχουν οι καταθέτες αλλά και η χρηματοπιστωτική αγορά. Το σύγχρονο τραπεζικό σύστημα έτσι όπως απεδείχθη και από τη πρόσφατη κρίση καθιστά σημαντικό το ζήτημα της αποκατάστασης της χρηματοπιστωτικής και κοινωνικής σταθερότητας και την λήψη αντίστοιχων μέτρων. Η εναρμονισμένη δράση τόσο σε επίπεδο ευρωπαϊκής ένωσης όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο απαιτεί αντίστοιχη συνεργασία. Στην ανάπτυξη του κεφαλαίου αυτού θα παρουσιάσουμε τα σύγχρονα προβλήματα έτσι όπως έχουν διαμορφωθεί στο τραπεζικό σύστημα και την αναγκαιότητα εξυγίανσης των.

3.2 ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

3.2.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Για χρόνια οι τράπεζες ήταν οι μόνοι οργανισμοί που αποτελούσαν το πιστωτικό σύστημα, και κάλυπταν τις ανάγκες των επιχειρήσεων και πελατών τους. Όταν ιδρύθηκε το Νέο Ελληνικό κράτος, ταυτόχρονα γεννήθηκε και η ανάγκη για τη δημιουργία της πρώτης ελληνική τράπεζας στην Ελλάδα. Η πρώτη ελληνική κρατική τράπεζα ονομάστηκε “ ΕΘΝΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ” και ιδρύθηκε το 1828, από τον Ιωάννη Καποδίστρια. Η τράπεζα αυτή είχε ως κύριο στόχο να συγκεντρώνει τα δανεικά κεφάλαια έπειτα από την έκδοση των ομολόγων τους. Δυστυχώς το αποτέλεσμα ήταν αρνητικό , διότι ο σκοπός της ήταν πολύ δύσκολος. Στην πορεία, διαπιστώθηκε ότι η πολιτική της ελληνικής τράπεζας ήταν άμεσα συνδεδεμένη με τα δεδομένα των ευρωπαϊκών τραπεζών, που αποτελούσαν και πρότυπο του τραπεζικού συστήματος .

Ωστόσο, κατά τη διάρκεια του χρόνου με την πρόοδο και ανάπτυξη, διευρύνθηκε το φάσμα των δραστηριοτήτων και των υπηρεσιών που προσφέρονται από τις αγορές. Έτσι, η τράπεζα έχασε τον κύριο και αποκλειστικό ρόλο της³⁰. Ο τραπεζικός χώρος έχει επηρεαστεί από τα κεφάλαια δανείων και την τεχνολογία στις τηλεπικοινωνίες και τον κλάδο της πληροφορικής. Η μορφοποίηση στην λειτουργία των τραπεζών υπήρξε ραγδαία και αναμένεται να συνεχιστεί με την επέμβαση των παραγόντων αυτών.

³⁰ Σταϊκούρας, 2008

Σε διεθνές επίπεδο η κρίση του τραπεζικού συστήματος στις ΗΠΑ 2007-2008 λόγω της ανεξέλεγκτης χορήγησης στεγαστικών δανείων χωρίς εγγυήσεις, δεν άργησε να δημιουργήσει τεράστια προβλήματα, από την πτώχευση τραπεζών και απόλυση υπαλλήλων, έως την επέκταση στο γενικότερο τραπεζικό σύστημα και όλης της οικονομίας και εν τέλει τη διασπορά της κρίσης σε παγκόσμιο επίπεδο όπου βέβαια σε πιο έντονο βαθμό επηρέασε και ακόμα επηρεάζει την Ευρώπη.

3.2.2 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Το τραπεζικό ζήτημα (πρόβλημα) είναι πολύπλευρο, με πολλές και διαφορετικές πτυχές, οι οποίες αλληλοσυνδέονται και προφανώς αλληλοεπηρεάζονται. Ο σημαντικότερος παράγοντας για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες είναι η έλλειψη ρευστότητας. Το κόστος της χρηματοδότησης αυξήθηκε με την υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας. Ο περιορισμός της ρευστότητας αναγκάζει τις τράπεζες να αποφύγουν δραστηριότητες που θα μπορούσαν να δημιουργήσουν κενά χρηματοδότησης. Ένα τέτοιο κενό δημιουργείται από τα δάνεια, αφού για να εκχωρηθεί ένα δάνειο πρέπει οι τράπεζες να είναι απόλυτα πεπεισμένες ότι θα έχουν το περιθώριο να λάβουν ικανές χρηματοδοτήσεις ώστε να ισοσταθμίσουν την παροχή δανείων.

Δεύτερος σημαντικός παράγοντας είναι οι ισολογισμοί των τραπεζών. Όσες τράπεζες χαρακτηρίζονται από αρκετά υψηλά επίπεδα μη εξυπηρετούμενων δανείων είναι στη μειονεκτική θέση να μην τους επιτρέπεται να δανείσουν, καθώς δεσμεύονται τα κεφάλαια τους.

Οι διάφορες εποπτικές πρόνοιες της Ε.Κ.Τ. ως προς την κεφαλαιακή επάρκεια, αλλά και η κατακόρυφη απαξίωση των στοιχείων ενεργητικού των τραπεζών (επενδύσεις σε ακίνητα, επενδύσεις κινητές αξίες, κλπ.) μεγαλώνουν περισσότερο το πρόβλημα. Για τους παραπάνω λόγους, είναι προφανές ότι οι περιορισμοί στις κινήσεις (Capital Controls) θα συνεχίσουν να ισχύουν για μεγάλο ακόμα χρονικό διάστημα. Όπως επίσης θα συνεχίσει και η δυσκολία των τραπεζών να δανειοδοτήσουν την οικονομία και τις επιχειρήσεις ώστε να αυξηθούν οι κύκλοι εργασιών³¹.

Μετά την πρόσφατη ανακεφαλαιοποίηση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος φαίνεται ότι περιορίστηκε ο κίνδυνος της συρρίκνωσης κεφαλαίων που παρουσιάστηκε με την φυγή κεφαλαίων στο εξωτερικό.

³¹ Άρθρο Ν. Βούστρος 2015 <https://www.voustros.com>

3.3 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Οι τράπεζες έχουν να αντιμετωπίσουν κάθε απρόβλεπτο γεγονός, από το εξωτερικό περιβάλλον, που μπορεί να προκαλέσει οικονομικές ζημιές. Σε αυτή την περίπτωση το πιστωτικό ίδρυμα καλείται να αντιμετωπίσει έναν «κίνδυνο». Οι κυριότερες μορφές κινδύνου που μπορεί να προκύψουν είναι ο πιστωτικός κίνδυνος, ο κίνδυνος ρευστότητας, επιτοκίου, αγοράς, λειτουργικός κίνδυνος, κεφαλαιακός ή κίνδυνος φερεγγυότητας, κίνδυνος διακανονισμού πληρωμών, συναλλαγματικός, κίνδυνος χρέους και χώρας και ο νομικός³².

Ο **πιστωτικός κίνδυνος** είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τις κινήσεις μιας τράπεζας και υφίστανται όταν οι πελάτες δεν ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις τους. Οι υποχρεώσεις αυτές αφορούν την εξυπηρέτηση τόκων και την εξόφληση κεφαλαίων. Η πιστοληπτική ικανότητα των πιστούχων συνδέεται με την αξία του ενεργητικού της τράπεζας, άρα και με τη δική της λειτουργία. Επομένως, η μη ομαλή και συνεπής συνεργασία της με τους πιστούχους επηρεάζει άμεσα την ίδια και την λειτουργία της.

Ο **κίνδυνος ρευστότητας** αναφέρεται στις δυσκολίες που αντιμετωπίζει μια τράπεζα με το θέμα της προμήθειας. Οι δυσκολίες αυτές διακρίνονται σε δύο είδη, οι πωλήσεις των στοιχείων του ενεργητικού και τα νέα είδη δανεισμού. Με αποτέλεσμα να προκύπτει ότι η συνεχής έλλειψη ρευστότητας έχει ως συνέπεια την αρνητική μεταβολή της αγοραίας αξίας της μετοχής και των καθαρών κερδών της τράπεζας.

Ο **κίνδυνος επιτοκίου** Οι διακυμάνσεις των επιτοκίων από τα στοιχεία εντός και εκτός ισολογισμού προκαλούν τον κίνδυνο του επιτοκίου. Ο ρυθμός προόδου μιας τράπεζας επηρεάζεται από την κίνηση των επιτοκίων. Η πορεία των επιτοκίων είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τα κέρδη της τράπεζας, καθώς με μια μείωση των επιτοκίων αυξάνονται τα κέρδη της και το αντίστροφο.

Ο **κίνδυνος αγοράς** σχετίζεται με τις μεταβολές των στοιχείων του ενεργητικού. Ο Γλύκας στο κεφάλαιο Risk Management αναφέρει, ότι ο κίνδυνος αγοράς κατηγοριοποιείται ανάλογα με την μορφή των χρηματοοικονομικών εργαλείων. Από την μια είναι ο κίνδυνος, ο οποίος αλλάζει τα προϊόντα από τα οποία το ένα καλύπτει το άλλο στους επικείμενους κινδύνους και από την άλλη είναι ο κίνδυνος «γάμα» ο οποίος έχει να κάνει με σχέσεις μη γραμμικής μορφής.

Λειτουργικός κίνδυνος Ο Φ. Καρφάογλου ταυτίζει τον λειτουργικό κίνδυνο με την εμφάνιση ζημιών από μη αποτελεσματικές διαδικασίες³³, και προβλήματα μπορεί να παρουσιαστούν λόγω μη ολοκληρωμένης μελέτης. Αυτά μπορεί να προκύψουν από ανθρώπινα λάθη, κακό σχεδιασμό της διοίκησης και από μη συντονισμό διοικητικών παραγόντων, όπως μετόχων ή εργαζομένων.

³² Σταϊκούρας 2008 Κατηγοριοποίηση κινδύνου

³³ www.morex.gr

Κίνδυνος κεφαλαίου και κίνδυνος φερεγγυότητας (capital risk): Η φερεγγυότητα συνδέεται άμεσα με την πιθανή πτώχευση μίας τράπεζας. Η πτώχευση είναι μία κατάσταση κατά την οποία η αξία του ενεργητικού είναι χαμηλότερη από την αξία του παθητικού. Αυτό κατ' επέκταση προμηνύει πως εάν ένα τραπεζικό ίδρυμα αποφασίσει να ρευστοποιήσει τα στοιχεία του ενεργητικού του, δεν θα μπορέσει να ανταπεξέλθει και να πληρώσει τις υποχρεώσεις του . Ο κίνδυνος κεφαλαίου (capital risk) συνδέεται άμεσα με την ποιότητα του ενεργητικού τμήματος της τράπεζας καθώς και με τους συνολικούς κινδύνους της.

Κίνδυνος διακανονισμού πληρωμών

Ο κίνδυνος διακανονισμού πληρωμών είναι μία μορφή του πιστωτικού κινδύνου και υφίσταται όταν κάποιος από τους δύο αντισυμβαλλομένους δεν ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του, καθώς ο άλλος έχει εξοφλήσει το χρέος του. Ο κίνδυνος αυτός εμφανίζεται σε μεγαλύτερη ένταση στις συνεργασίες των τραπεζών, λόγω των υψηλών συναλλαγών.

Συναλλαγματικός κίνδυνος: Ο συναλλαγματικός κίνδυνος συνδέεται άμεσα με τις αλλαγές που γίνονται σχετικά με τις ισοτιμίες των νομισμάτων, οι οποίες μεταβολές “επηρεάζουν τις «θέσεις» σε συνάλλαγμα που έχει λάβει μία τράπεζα για την διαχείριση των διαθεσίμων της ή των διαθεσίμων των πελατών της”.

Κίνδυνος χρέους ή χώρας. Ο κίνδυνος χρέους ή χώρας είναι μορφή του πιστωτικού κινδύνου και υφίσταται όταν μία κυβέρνηση αδυνατεί να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της έναντι σε μία χώρα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση μία τράπεζα δεν μπορεί να προβεί σε κατάσχεση κρατικής περιουσίας.

3.4 Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Η εξυγίανση του πιστωτικού ιδρύματος αποτελεί εναλλακτική λύση έναντι των κανονικών διαδικασιών αφερεγγυότητας και παρέχει ένα μέσο για την αναδιάρθρωση ή την εκκαθάριση μιας τράπεζας που βρίσκεται σε σημείο πτώχευσης. Στις 12.9.2012 δημοσιοποιήθηκε το σχέδιο που προέβλεπε τρεις πυλώνες, τον ενιαίο μηχανισμό εποπτείας των τραπεζών, τον ενιαίο μηχανισμό εξυγίανσης καθώς και τον ενιαίο μηχανισμό εγγύησης καταθέσεων, με διαδοχική υλοποίηση του κάθε πυλώνα.³⁴

Με βάση αυτή τη συμφωνία τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης ουσιαστικά αποφάσισαν τον συντονισμό των τραπεζικών τους συστημάτων σαν μέσο προστασίας και

³⁴ Φαίδων Καλφάογλου Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση “Εξευρωπαϊσμός” του χρηματοοικονομικού πλέγματος ασφαλείας των τραπεζών

εξυγίανσης τους. Μεταξύ άλλων αποφάσισαν και την υιοθέτηση κοινής διαδικασίας εξυγίανσης προβληματικών τραπεζών (single resolution). Η δράση της εξυγίανσης προβληματικών τραπεζών είναι διορθωτικού χαρακτήρα (remedial).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η πρόταση οδηγίας για την ανάκαμψη και εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η πρόταση οδηγίας έρχεται να καλύψει το κενό ενοποίησης της πιστωτικής πολιτικής σε επίπεδο ευρωπαϊκής ένωσης. Η πρόταση αφορά τη διαχείριση κρίσεων (προετοιμασία, ανάκαμψη και εξυγίανση) όσον αφορά όλα τα πιστωτικά ιδρύματα και ορισμένες επιχειρήσεις επενδύσεων. Στο πεδίο εφαρμογής της πρότασης συμπεριλαμβάνονται τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που ανήκουν σε τραπεζικό όμιλο, αλλά και οι επιχειρήσεις επενδύσεων.

Οι επιχειρήσεις επενδύσεων είναι ανάγκη να περιλαμβάνονται στο πλαίσιο, διότι, όπως φάνηκε με τη χρεοκοπία της Lehman Brothers, η πτώχευσή τους είναι δυνατόν να έχει σοβαρές συστημικές συνέπειες.

Σύμφωνα με την οδηγία πρότασης τα εργαλεία διάσωσης-εξυγίανσης είναι τα ακόλουθα: α) πώληση δραστηριοτήτων το οποίο δίνει τη δυνατότητα στις αρχές εξυγίανσης να προβούν στην πώληση του ιδρύματος του συνόλου ή μέρους των δραστηριοτήτων του με εμπορικούς όρους χωρίς να απαιτείται η συγκατάθεση των μετόχων, β) μεταβατικό ίδρυμα το οποίο δίνει τη δυνατότητα στις αρχές εξυγίανσης να μεταβιβάσουν όλες ή μέρος των δραστηριοτήτων ενός ιδρύματος σε μία οντότητα υπό κρατικό έλεγχο, γ) διαχωρισμός περιουσιακών στοιχείων. Με βάση αυτό το εργαλείο οι αρχές εξυγίανσης μπορούν να μεταβιβάσουν απομειωμένα ή προβληματικά περιουσιακά στοιχεία σε έναν φορέα διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων ώστε να καθίσταται δυνατή η διαχείριση και η πώληση τους με την πάροδο του χρόνου και δ) διάσωση με ίδια μέσα (bail-in)³⁵.

Το εργαλείο διάσωσης με ίδια μέσα “bail in” θα δίνει στις αρχές εξυγίανσης την εξουσία να απομειώνουν τις απαιτήσεις των μη εξασφαλισμένων πιστωτών ενός ιδρύματος που βρίσκεται στο σημείο της πτώχευσης και να μετατρέπουν τις χρεωστικές απαιτήσεις σε μετοχικό κεφάλαιο. Το εργαλείο μπορεί να χρησιμοποιείται για την ανακεφαλαιοποίηση ενός ιδρύματος που βρίσκεται σε σημείο πτώχευσης ή κινδυνεύει να πτωχεύσει, παρέχοντας τη δυνατότητα στις αρχές να το αναδιαρθρώνουν μέσω της διαδικασίας εξυγίανσης και να αποκαθιστούν τη βιωσιμότητά του, μετά από αναδιοργάνωση και αναδιάρθρωση. Οι αρχές εξυγίανσης θα πρέπει να διαθέτουν την εξουσία να διασώζουν με ίδια μέσα όλες τις υποχρεώσεις του ιδρύματος. Υπάρχουν, ωστόσο, ορισμένες υποχρεώσεις οι οποίες θα εξαιρούνται εκ των προτέρων (όπως οι εξασφαλισμένες υποχρεώσεις, οι καλυπτόμενες καταθέσεις και οι υποχρεώσεις με εναπομένουσα διάρκεια μικρότερη του ενός μηνός).

³⁵ Πρόταση Οδηγίας υπ’ αριθμ. 2012/0150 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση πλαισίου για την ανάκαμψη και την εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων

Οι αρχές εξυγίανσης θα πρέπει να διαθέτουν την εξουσία να διασώζουν με ίδια μέσα όλες τις υποχρεώσεις του ιδρύματος. Υπάρχουν, ωστόσο, ορισμένες υποχρεώσεις οι οποίες θα εξαιρούνται εκ των προτέρων (όπως οι εξασφαλισμένες υποχρεώσεις, οι καλυπτόμενες καταθέσεις και οι υποχρεώσεις με εναπομένουσα διάρκεια μικρότερη του ενός μηνός).

Σύμφωνα με την πρόταση οδηγίας³⁶ καθορίζεται λεπτομερής ιεράρχηση η οποία συμπληρώνει και όπου χρειάζεται υπερσχύει του εθνικού πτωχευτικού δικαίου. Οι απαιτήσεις των μετόχων θα πρέπει να εξαντλούνται πριν από εκείνες των πιστωτών μειωμένης εξασφάλισης. Σύμφωνα με τα άρθρα 43 και 44 της οδηγίας οι αρχές εξυγίανσης και μόνο τότε όταν έχουν εξαντληθεί οι εν λόγω απαιτήσεις μπορούν να επιβάλλουν ζημιές σε χρεωστικούς τίτλους υψηλής εξασφάλισης. Εντούτοις, μπορεί να υπάρξουν περιστάσεις όπου οι αρχές εξυγίανσης μπορούν να παρεμβληθούν στα δικαιώματα των πιστωτών, χωρίς να έχουν εξαντλήσει τις απαιτήσεις των μετόχων. Αυτές οι περιστάσεις είναι ειδικές για το εργαλείο εξυγίανσης με ίδια μέσα και μπορούν να συμβούν όταν ένα ίδρυμα υπό εξυγίανση μπορεί να διαθέτει κάποια εναπομέμοντα κεφάλαια.

Σχετικά με την δικαστική προστασία των ενδιαφερομένων μερών δηλαδή των μετόχων, καταθετών ομολογιούχων δανειστών κ.τ.λ. για τις αποφάσεις που λαμβάνονται από τις αρχές εξυγίανσης αυτές θα πρέπει να υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο. Ο δικαστικός έλεγχος δεν θα πρέπει να επηρεάζει την όποια διοικητική πράξη ή πραγματοποιηθείσα συναλλαγή. Κατά συνέπεια τα ένδικα μέσα κατά καταχρηστικής απόφασης περιορίζονται στην περίπτωση ζημιών που έχουν υποστεί τα θιγόμενα πρόσωπα στην επιδίκαση αποζημίωσης.

Η μελέτη του ελληνικού δικαίου σχετικά με την αντιμετώπιση τραπεζικών κινδύνων εξυγίανσης των πιστωτικών ιδρυμάτων και την τραπεζική αφερεγγυότητα είναι δυσχερής λόγω ύπαρξης διάσπαρτων προβλέψεων σε διάφορα νομοθετικά και κανονιστικά κείμενα, εταιρικού, φορολογικού και κοινού δικαίου. Η πολυνομία και η έλλειψη κωδικοποίησης σε συνδυασμό με την συνεχή τροποποίηση παλαιότερων νομοθετημάτων με νέες ρυθμίσεις, καθώς και ο τεχνικός χαρακτήρας όρων και κανόνων δικαίου (οικονομικοί όροι) δημιουργούν σημαντικά κωλύματα στην ερευνητική προσπάθεια και στην μελέτη των περιπτώσεων τραπεζικής χρεοκοπίας.

Η πρόσφατη αναδιάρθρωση και εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων σε εθνικό επίπεδο π.χ. ειδική εκκαθάριση της «ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ» στην τράπεζα ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΑΕ στα πλαίσια εξυγίανσης της ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ (μεταβίβαση από την πρώτη στη δεύτερη ελληνικών υποκαταστημάτων με έδρα την Κύπρο) κατέδειξαν τα κενά νόμου που υπάρχουν για την ρύθμιση και αντιμετώπιση πιστωτικών κινδύνων σε διασυνοριακό επίπεδο λόγω μη ύπαρξης σχετικής ρύθμισης και κυρίως φορολογικής στην ισχύουσα ελληνική νομοθεσία.

³⁶ Αιτιολογική έκθεση της πρότασης οδηγίας

Επιπλέον όμως δεν υπάρχει και εναρμονισμένη κοινοτική δράση σε περίπτωση εξυγίανσης πιστωτικών ιδρυμάτων άλλων κρατών μελών (κράτος μέλος προέλευσης), τα οποία διαθέτουν υποκαταστήματα στην Ελλάδα (κράτος μέλος υποδοχής). Η εισαγωγή ρυθμίσεων για ανάλογες περιπτώσεις διασυνοριακών αναδιαρθρώσεων κρίνεται αναγκαία³⁷.

3.5 ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τα μέτρα εξυγίανσης που παρουσιάστηκαν, όπως διαπιστώσαμε ήταν αποτέλεσμα των αναγκών για την ανάκαμψη των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η επιλογή και λήψη των πλέον κατάλληλων και αναγκαίων μέτρων θα οδηγήσει στην πρόληψη του συστημικού κίνδυνου. Η αποκατάσταση σταθερότητας στο χρηματοπιστωτικό σύστημα στην Ελλάδα θα συμβάλλει στην εμπιστοσύνη τόσο των καταθετών αλλά και στην προοπτική ανεύρεσης κεφαλαίων από το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα που έχει ανάγκη όχι μόνο το κράτος αλλά και η πραγματική οικονομία της χώρας. Η ελπίδα αποτελεσματικής συμβολής του Ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος με τους μηχανισμούς που διαθέτει είναι το ζητούμενο σήμερα.

³⁷ www.bankofgreece.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΛΕΓΜΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τραπεζικός τομέας αποσκοπεί κατά κύριο λόγο στην εξασφάλιση της σταθερότητας και την αποφυγή τραπεζικών κρίσεων. Τα πιο πολλά κράτη παραδοσιακά ανέχονταν, και συχνά ευνοούσαν, μέσω συγκεκριμένων ρυθμιστικών μέτρων, τον περιορισμό του ανταγωνισμού, καθώς θεωρείτο πως ο έντονος ανταγωνισμός στον τραπεζικό κλάδο μπορεί να οδηγήσει στην αποσταθεροποίηση του.

Ο ανταγωνισμός μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος, με δύο κυρίως τρόπους. Σε συνθήκες έντονου ανταγωνισμού, η αύξηση του αριθμού των τραπεζικών ιδρυμάτων οδηγεί σε αυξημένες πιθανότητες δημιουργίας τραπεζικού πανικού. Ταυτόχρονα, η ανάγκη διασφάλισης μεριδίου της αγοράς ικανού να εγγυηθεί την επιβίωση σε συνθήκες αυξημένου ανταγωνισμού, δημιουργεί κίνητρα στις τράπεζες για την ανάληψη περισσότερων επενδυτικών κινδύνων (τόσο στην πλευρά των υποχρεώσεων, όσο και στην πλευρά των απαιτήσεων μιας τράπεζας), αυξάνοντας έτσι την πιθανότητα χρεοκοπίας³⁸.

Παρά την σύνδεση του ανταγωνισμού με πιθανούς κινδύνους για την σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος, η στάση των ρυθμιστικών αρχών απέναντι στον ανταγωνισμό στο τραπεζικό, και γενικότερα στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, έχει αλλάξει σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Σταδιακά, από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, υιοθετήθηκε ένα διαφορετικό ρυθμιστικό μοντέλο, αρχικά στις Άγγλο-σαξονικές χώρες αλλά στην συνέχεια και στον υπόλοιπο ανεπτυγμένο κόσμο.

Σε γενικές γραμμές, η ρύθμιση του τραπεζικού συστήματος έχει βασιστεί σε ένα συνδυασμό μέτρων που στοχεύουν καταρχήν στην πρόληψη των τραπεζικών κρίσεων, αλλά και στην παροχή ενός πλέγματος ασφαλείας από την στιγμή που εντοπίζεται μια ενδεχόμενη κρίση³⁹.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) το πλέγμα ασφαλείας εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών-μελών. Οι προσπάθειες εναρμόνισης των διαφόρων συνιστωσών του πλέγματος ασφαλείας έχουν ξεκινήσει από τα τέλη της δεκαετίας του '80, όταν εκδόθηκαν ειδικές οδηγίες για την άρση των εμποδίων εισόδου στον τραπεζικό κλάδο, την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών και την προστασία των καταθέσεων. Παρακάτω θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε το περιεχόμενο του πλέγματος ασφαλείας του τραπεζικού συστήματος για την αντιμετώπιση ενδεχόμενων κρίσεων του τραπεζικού συστήματος.

4.2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΓΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Σύμφωνα με τη σύγχρονη οικονομική θεωρία, όταν η αγορά αποτυγχάνει να παράγει το άριστο αποτέλεσμα λόγω τριών βασικών αιτιών (ύπαρξης αρνητικών εξωτερικών οικονομιών, ασύμμετρης πληροφόρησης και συστημικών προβλημάτων) απαιτείται κυβερνητική παρέμβαση.

Επειδή όμως το παραδοσιακό πλέγμα ασφαλείας φάνηκε ότι δεν ήταν επαρκές για την αντιμετώπιση της κρίσης θεωρήθηκε αναγκαίο να καθιερωθεί ένας εκ των προτέρων μηχανισμός κατανομής των ζημιών και άρχισαν οι πρώτες σκέψεις για συντονισμό των εθνικών μηχανισμών ή εισαγωγή υπερεθνικών μηχανισμών. Υπήρξαν προτάσεις για τη δημιουργία ορισμένων βασικών αρχών σχεδιασμού ενός χρηματοοικονομικού πλέγματος ασφαλείας οι οποίες είναι προληπτικού περιεχομένου πριν την χρησιμοποίηση κρατικής στήριξης⁴⁰ όπως:

- Η αντιμετώπιση των τραπεζικών προβλημάτων να γίνεται με τη χρησιμοποίηση ιδιωτικών λύσεων (π.χ. εξυγίανση με ίδια μέσα)
- Το πλέγμα ασφαλείας να καλύπτει όλο το γεωγραφικό εύρος των δραστηριοτήτων των τραπεζών.
- Στην εξυγίανση των προβληματικών τραπεζών να εφαρμόζεται η προσέγγιση του ελάχιστου κόστους τόσο για το σύστημα εγγύησης καταθέσεων όσο και για το σύστημα εξυγίανσης.
- Οι μηχανισμοί εξυγίανσης και εγγύησης πρέπει να χρηματοδοτούνται εκ των προτέρων από τις τράπεζες τις οποίες καλύπτουν.
- Πρέπει να υπάρχει ένα έσχατο εργαλείο στήριξης του πλέγματος ασφαλείας, και αυτό πρέπει να παρασχεθεί από την κυβέρνηση.
- Η διαδικασία λήψης αποφάσεων εντός του πλέγματος ασφαλείας πρέπει να είναι ταχεία και άκρως εμπιστευτική.
- Η διαχείριση του πλέγματος ασφαλείας πρέπει να είναι εντός των ορίων των καθιερωμένων αρμοδιοτήτων και να προβλέπεται λογοδοσία σε αρμόδια όργανα.

Το πλέγμα ασφαλείας που δημιουργήθηκε στην ευρωζώνη βασίστηκε στις παραπάνω αρχές και περιλαμβάνει τρεις συνιστώσες.

³⁸ Davis 1993, Vives 2010

³⁹ Davis 1993

⁴⁰ Schoenmaker and Gros (2012)

4.2.1 ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ

Οι εποπτικές αρχές πρέπει να λαμβάνουν προληπτικά μέτρα με στόχο την ελαχιστοποίηση της πιθανότητας πτώχευσης και μετάδοσης μιας κρίσης. Στα πλαίσια αυτά σχεδιάζουν μια σειρά κανόνες προληπτικής.

Ο τραπεζικός τομέας είναι κεντρικής σημασίας για το ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό σύστημα, καθώς παρέχει τα 2/3 των συνολικών πιστώσεων, και συνεπώς επηρεάζει τη λειτουργία της πραγματικής οικονομίας. Η εποπτεία του τραπεζικού τομέα δεν είναι ένα τεχνικό θέμα, καθώς απαιτεί σε σημαντικό βαθμό υποκειμενική κρίση. Ένα πλήρες και αποτελεσματικό σύστημα προληπτικής εποπτείας πρέπει να εξετάζει τον τραπεζικό κλάδο με δύο διαφορετικές προσεγγίσεις:

α) Με την μικροπροληπτική εποπτεία β) Με την μακροπροληπτική εποπτεία.

A. Μικροπροληπτική εποπτεία

Η μικροπροληπτική εποπτεία των τραπεζών εξετάζει όλους εκείνους τους παράγοντες που επηρεάζουν την ασφάλεια και την ευρωστία των τραπεζών, με σκοπό την προστασία των καταθετών. Ο απώτερος στόχος είναι η ελαχιστοποίηση της πιθανότητας πτώχευσης μιας τράπεζας και τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται παρέχουν εναλλακτικά επίπεδα προστασίας. Στα πλαίσια αυτά θα εξετάσουμε το θέμα της επάρκειας κεφαλαίων, του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης κινδύνων καθώς και τη διαχείριση ρευστότητας.

1) Επάρκεια κεφαλαίων: Μια επαρκώς κεφαλαιοποιημένη τράπεζα σημαίνει ότι αναλαμβάνει κινδύνους με επαρκή ίδια μέσα. Έχει διεθνώς αναγνωριστεί ότι κάθε τράπεζα πρέπει να λειτουργεί με ορισμένα ελάχιστα ίδια κεφάλαια που αποτελούν εγγύηση για τους καταθέτες σε περίπτωση προβλημάτων.

2) Σύστημα εσωτερικού ελέγχου και διαχείριση κινδύνων: Εξίσου σημαντικός παράγοντας με την οικονομική ευρωστία είναι και η αποτελεσματική οργάνωση μιας τράπεζας, ώστε να έχει τη δυνατότητα αποτροπής προβλημάτων που σχετίζονται με συστήματα, διαδικασίες και ηθελημένα ή μη ανθρώπινα λάθη. Ένα αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου διασφαλίζει ότι η τράπεζα λειτουργεί σύμφωνα με καταγεγραμμένους κανόνες και διαδικασίες

3) Διαχείριση ρευστότητας: Στόχος είναι να προσδιοριστεί το επαρκές επίπεδο ρευστότητας. Η τρέχουσα κρίση ανέδειξε με δραματικό τρόπο τον κίνδυνο ρευστότητας, ο οποίος εν μέρει είχε παραμεληθεί, καθώς η επαρκής ρευστότητα εθεωρείτο σημάδι ευρωστίας. Όμως δεν διαγνώστηκε εγκαίρως ότι αυτό οδήγησε σε χαλάρωση των πιστωτικών κριτηρίων.

B. Μακροπροληπτική εποπτεία

Η μακροπροληπτική εποπτεία δηλ. η συστηματική παρακολούθηση των χαρακτηριστικών και των τάσεων που σημειώνονται στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και στην πραγματική οικονομία. Σε αντίθεση με τη μικροπροληπτική εποπτεία που εστιάζει σε επιμέρους εποπτευόμενους φορείς μελετά τους κινδύνους και αξιολογεί την ανθεκτικότητα σε επίπεδο συστήματος. Τα βασικά εργαλεία μακροπροληπτικής διαχείρισης είναι τα εξής:

α) Δείκτες μόχλευσης (leverage ratios): Οι δείκτες κεφαλαιακής μόχλευσης, δηλαδή ο λόγος των ιδίων κεφαλαίων προς το σύνολο του ενεργητικού της τράπεζας, έχουν επανέλθει στο προσκήνιο ως μέτρο αντιμετώπισης της μόχλευσης. Όταν εφαρμόζονται στο σύνολο των τραπεζών, μπορούν να περιορίσουν τη συσσώρευση μόχλευσης σε επίπεδο συστήματος κατά τη διάρκεια της ανοδικής φάσης να του οικονομικού κύκλου. Επίσης, οι δείκτες μόχλευσης μπορούν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά με τους παραδοσιακούς δείκτες με βάση τον κίνδυνο και ενσωματώσουν οποιαδήποτε υποεκτίμηση του κινδύνου, ανεξάρτητα από τις αιτίες που την προκαλούν.

β) Περιορισμοί στη διανομή κερδών: Ο περιορισμός στη διακριτική ευχέρεια των τραπεζών ως προς τη διανομή των κερδών είναι ουσιώδους σημασίας ιδίως σε περιόδους κρίσης, καθώς μπορεί να βοηθήσει την τράπεζα να αντεπεξέλθει στα προβλήματα και να συνεχίσει τη λειτουργία της. Η διακριτική ευχέρεια περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τη διανομή μερίσματος, την επαναγορά μετοχών, τις έκτακτες παροχές προς το προσωπικό, πρόσθετες ασφαλιστικές παροχές

γ) Αποθέματα κεφαλαίων (capital buffers): Οι τράπεζες πρέπει να λειτουργούν με απόθεμα κεφαλαίου πέραν των ελάχιστων απαιτούμενων κεφαλαίων. Τα επιπλέον αυτά κεφάλαια στοχεύουν να καταστήσουν τις τράπεζες πιο ανθεκτικές σε περιόδους ύφεσης και καλύτερα προετοιμασμένες να απορροφήσουν τις επιπτώσεις διαταραχών. Το πλαίσιο κεφαλαιακών απαιτήσεων της Βασιλείας III καθορίζει τρία είδη αποθεμάτων: α) ένα απόθεμα διατήρησης (conservation buffer) ίσο με 2,5% του σταθμισμένου ενεργητικού με στόχο την αποτροπή διανομής κερδών αν δεν έχει αποκατασταθεί η κεφαλαιακή βάση, β) ένα αντικυκλικό απόθεμα (countercyclical buffer) ίσο με 0%-2,5% του σταθμισμένου ενεργητικού, που εξειδικεύεται σε εθνικό επίπεδο με βασικό κριτήριο την υπερβολική μεγέθυνση της πιστωτικής επέκτασης και με στόχο την αποτροπή υπερβολικής ανάληψης κινδύνων και τέλος γ) επιπλέον κεφαλαιακές απαιτήσεις που κλιμακώνονται μέχρι του 3,5% του σταθμισμένου ενεργητικού για τις συστηματικά σημαντικές τράπεζες.

δ) Δυναμικές προβλέψεις. Οι τράπεζες στα πλαίσια πολιτικής προβλέψεων σε περιόδους ευνοϊκής συγκυρίας ενδέχεται να σχηματίζουν λιγότερες προβλέψεις από όσες απαιτούνται για να καλύψουν την αναμενόμενη ζημία, εμφανίζοντας έτσι αυξημένη κερδοφορία.

4.2.2 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ

Στα πλαίσια της διαχείρισης κρίσεων οι αρμόδιες αρχές λαμβάνουν μέτρα για την διευκόλυνση της ρευστότητας των τραπεζών, για την ενεργοποίηση του δανειστή έσχατης ανάγκης και τη συντεταγμένη εξυγίανση των προβληματικών τραπεζών όποτε αυτό είναι αναγκαίο. Ο σχεδιασμός ενός αποτελεσματικού πλαισίου διαχείρισης κρίσεων μπορεί να επιτευχθεί με την υλοποίηση ενός πλαισίου τριών σταδίων ώστε να αποφευχθεί οποιαδήποτε εγχώρια ή διεθνής κρίση. Η ακολουθούμενη διαδικασία προβλέπει το στάδιο πρόληψης, το στάδιο πρώιμης παρέμβασης και το στάδιο εξυγίανσης.

α) ΣΤΑΔΙΟ ΠΡΟΛΗΨΗΣ

Το στάδιο της πρόληψης αποσκοπεί στην αύξηση των πιθανοτήτων πρώιμου εντοπισμού των προβλημάτων, καθώς και στην ενίσχυση της ετοιμότητας των τραπεζών σχετικά με την αντιμετώπιση σοβαρών δυσχερειών. Αυτό επιτυγχάνεται με

- Την ενίσχυση της τραπεζικής εποπτείας

Η ενίσχυση της τραπεζικής εποπτείας αποτέλεσε τον κύριο κορμό των μεταβολών. Εκτός από τη βελτίωση των παραδοσιακών μέσων εποπτείας, δύο εργαλεία απέκτησαν ιδιαίτερη σημασία, η ανάλυση του επιχειρηματικού μοντέλου (business model) και η άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress testing). Το επιχειρηματικό μοντέλο μιας τράπεζας είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας και η αιτιώδης σχέση είναι αμφίδρομη. Η ανάλυση του επιχειρηματικού μοντέλου αναφέρεται τόσο στα σημεία ευαισθησίας και τη διατηρησιμότητα του υφιστάμενου μοντέλου, που είναι συνάρτηση του οικονομικού και λειτουργικού περιβάλλοντος στο οποίο δραστηριοποιείται μια τράπεζα, όσο και στην κουλτούρα και την επιχειρηματική στρατηγική της τράπεζας. Η άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων προσπαθεί να απαντήσει στο ερώτημα τι μπορεί να συμβεί σε μια τράπεζα, αν και όταν υλοποιηθούν ορισμένοι ακραίοι αλλά αληθοφανείς κίνδυνοι.

- Συνεργασία μεταξύ των εποπτικών αρχών

Στις περιπτώσεις των διασυνοριακών τραπεζών η χώρα καταγωγής και οι χώρες υποδοχής πρέπει να συνεργαστούν για να προσδιορίσουν τα πρακτικά εμπόδια στην επίτευξη συντονισμένης δράσης σε περίπτωση μιας οικονομικής κρίσης. Η συνεργασία αυτή καλύπτεται από κολλέγια εποπτών (supervisory colleges).

Β) ΣΤΑΔΙΟ ΠΡΩΙΜΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Οι νομισματικές αρχές μπορούν να παρεμβαίνουν για έκτακτη χρηματοδότηση φερέγγυων τραπεζών μέσω του μηχανισμού του δανειστή έκτακτης ανάγκης (lender of last resort), ενώ οι εποπτικές αρχές μπορούν να παρεμβαίνουν προληπτικά ώστε να μετριαστούν κατά το δυνατόν οι επιπτώσεις.

Δανειστής έσχατης ανάγκης (lender of last resort)

Η χρηματοδότηση των τραπεζών υπό κανονικές συνθήκες λαμβάνει τη μορφή συνήθους χρηματοδότησης με το παρεμβατικό επιτόκιο(π.χ. διαδικασία κύριας αναχρηματοδότησης και πάγια διευκόλυνση οριακής χρηματοδότησης από την ΕΚΤ). Υπό συνθήκες πίεσης λαμβάνει τη μορφή έκτακτης χρηματοδότησης(π.χ. διαδικασία απεριόριστης χρηματοδότησης με σταθερό επιτόκιο που εισήγαγε η ΕΚΤ) και υπό συνθήκες ακραίας πίεσης λαμβάνει τη μορφή παροχής έκτακτης ρευστότητας (Emergency Liquidity Assistance –ELA).

Η τελευταία παρέμβαση είναι αποτελεσματική όταν (α) η τράπεζα αντιμετωπίζει προσωρινά προβλήματα ρευστότητας αλλά είναι φερέγγυα, (β) υπάρχουν αποδεκτές εξασφαλίσεις, (γ) παρέχεται με επιτόκιο υψηλότερο από τα επιτόκια της αγοράς και (δ)παρέχεται απεριόριστη ρευστότητα προς τράπεζες που ικανοποιούν τα (α) και (β). Στην ευρωζώνη η παροχή έκτακτης ρευστότητας είναι αρμοδιότητα των εθνικών νομισματικών αρχών και οι κίνδυνοι βαρύνουν αυτές, καθώς η ενέργεια δεν εντάσσεται στο πλαίσιο άσκησης της ενιαίας νομισματικής πολιτικής .Βεβαίως, η ΕΚΤ μπορεί να απαγορεύσει την παροχή έκτακτης ρευστότητας σε περίπτωση που έρχεται σε αντίθεση με τους νομισματικούς στόχους, καθώς η ίδια παραμένει η μόνη αρμόδια να παρέχει ρευστότητα.

Με βάση την Οδηγία CRDIV-CRR (Βασιλεία III) παρέχονται οι αναγκαίες εξουσίες πρώιμης παρέμβασης στις εποπτικές αρχές (Άρθρο 104) ώστε να επιβάλλουν μέτρα σε (βλ. Schoenmaker and Gros 2012) τράπεζες οι οποίες αδυνατούν να ικανοποιήσουν κάποια από τις απαιτήσεις της εν λόγω Οδηγίας.

Οι εποπτικές αρχές μπορούν να απαιτούν:

- Ίδια κεφάλαια μεγαλύτερα των ελάχιστων απαιτούμενων
- βελτίωση των διαδικασιών για τον υπολογισμό των εσωτερικών κεφαλαίων, καθώς και εκπόνηση των σχεδίων ανάκαμψης και εξυγίανσης
- βελτίωση των διαδικασιών κανονιστικής συμμόρφωσης
- συγκεκριμένη πολιτική προβλέψεων
- περιορισμό των δραστηριοτήτων των τραπεζών ή αποεπένδυση από δραστηριότητες υψηλού κινδύνου, περιορισμό του μεταβλητού τμήματος των αμοιβών (bonus κ.λπ.)
- αποθεματοποίηση κερδών για ενίσχυση των ιδίων κεφαλαίων
- περιορισμό των πληρωμών, μερισμάτων ή τοκομεριδίων, χωρίς αυτό να συνιστά αθέτηση.

Η εποπτική αρχή έχει επίσης τη δυνατότητα αλλαγής διοίκησης της τράπεζας τη σύγκλιση γενικής συνέλευσης και της τοποθέτησης ειδικού διαχειριστή για περιορισμένο χρονικό διάστημα.

Γ) ΣΤΑΔΙΟ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ

Η εξυγίανση ξεκινά όταν η τράπεζα έχει πτωχεύσει ή είναι στα πρόθυρα της πτώχευσης, δεν υπάρχει η δυνατότητα ανάκαμψης με ιδιωτικά κεφάλαια ή εποπτικές παρεμβάσεις και οι ενέργειες εξυγίανσης είναι αναγκαίες για λόγους δημόσιου συμφέροντος. Αν συντρέχουν και οι τρεις παραπάνω προϋποθέσεις, η αρχή εξυγίανσης μπορεί να ενεργοποιήσει κάποια ή κάποιες από τις συμβατικές τεχνικές εξυγίανσης.

4.2.3 ΕΓΓΥΗΣΗ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

Με βάση τη δημιουργία κινδύνου πανικού των καταθετών που οδηγούν σε μαζικές αναλήψεις οι αρμόδιες αρχές έχουν αναπτύξει σύστημα εγγύησης καταθέσεων. Στην ευρωζώνη εφαρμόζεται η προληπτική εποπτεία που (ΕΚΤ) που έχει λόγο στην εξυγίανση των τραπεζών. Επίσης προτείνεται⁴¹ το πλέγμα ασφαλείας να δραστηριοποιείται υπό το “πέπλο άγνοιας” (veil of ignorance), όπου ο καθένας θα επιθυμεί τη συμμετοχή στο πλέγμα αφού δεν θα είναι γνωστό εκ των προτέρων πού θα εμφανιστούν οι ζημιές.

ΛΟΓΟΙ ΥΠΑΡΞΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΓΓΥΗΣΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

Καθιερώθηκαν για πρώτη φορά μετά τη μεγάλη κρίση του 1929-1933 με στόχο να ελαχιστοποιήσουν ή να εξαλείψουν τον κίνδυνο απώλειας των καταθέσεων σε περίπτωση πτώχευσης των τραπεζών. Πολλές φορές η αναγκαιότητα ενός συστήματος εγγύησης καταθέσεων υποεκτιμάται σε περιόδους ευφορίας και αναδεικνύεται σε περιόδους κρίσης. Ιστορικά αποδεικνύεται ότι τέτοια συστήματα καθιερώθηκαν ή προσαρμόστηκαν μετά από κάποια μεγάλη διαταραχή.

Γενικά, ένα σύστημα εγγύησης καταθέσεων πρέπει να ισορροπήσει μεταξύ δύο στόχων, την αποτροπή πανικού και την εξάλειψη του ηθικού κινδύνου. Οι καταθέτες μιας τράπεζας δεν έχουν τα μέσα ούτε τη δυνατότητα ανάλυσης της οικονομικής κατάστασης της τράπεζας και η αβεβαιότητα μπορεί εύκολα και γρήγορα να εξελιχθεί σε πανικό. Συστήματα εγγύησης καταθέσεων βρίσκονται σε ισχύ στις περισσότερες χώρες του κόσμου.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΓΓΥΗΣΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

Τα χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν ένα σύστημα εγγύησης καταθέσεων είναι τα εξής:

⁴¹ Schoenmaker and Gros 2012

(i) Νομική μορφή, στόχος και συμμετοχή: Οι οργανισμοί εγγύησης καταθέσεων μπορεί να είναι δημόσιοι ή ιδιωτικοί. Όσον αφορά το στόχο, αυτός είναι συνάρτηση της ιστορικής εξέλιξης της οικονομίας και του τρόπου που μια οικονομία αντιμετωπίζει τα θέματα καταμερισμού του κόστους, καθώς αυτά πάντα ενέχουν σημεία σύγκρουσης συμφερόντων. Ο τρόπος επίλυσής τους προσδιορίζει και το ρόλο ενός συστήματος εγγύησης καταθέσεων. Όσον αφορά τη συμμετοχή, αυτή πρέπει να ορίζεται με τρόπο ώστε το σύστημα να παραμένει εύρωστο σε συνεχή βάση. Η συμμετοχή μπορεί να είναι υποχρεωτική ή

προαιρετική. Όταν η συμμετοχή είναι προαιρετική, υπάρχει κίνητρο στις πιο εύρωστες τράπεζες να μη συμμετέχουν στο σύστημα, ενώ οι λιγότερο εύρωστες να συμμετέχουν.

(ii) Ύψος κάλυψης: Σχετικά με το ύψος κάλυψης, υπάρχουν τρεις προσεγγίσεις: (α) απεριόριστη κάλυψη, (β) περιορισμένη κάλυψη και (γ) συνυπευθυνότητα. Το φαινόμενο του ηθικού κινδύνου εμφανίζεται ή είναι ενδεχόμενο να εμφανιστεί στην περίπτωση της απεριόριστης κάλυψης. Στην περιορισμένη κάλυψη είναι δυνατόν να εμφανιστεί κατακερματισμός των καταθέσεων σε ποσά μέχρι το ύψος της κάλυψης. Στην περίπτωση της συνυπευθυνότητας, οι καταθέτες έχουν κάλυψη, αλλά είναι συνυπεύθυνοι ως ένα ποσοστό και ουσιαστικά είναι καλυμμένοι για το υπόλοιπο.

(iii) Χρηματοδότηση: Όσον αφορά τη χρηματοδότηση αυτή μπορεί να είναι (α) εκ των προτέρων (ex ante), (β) εκ των υστέρων (ex post) ή (γ) συνδυασμός των δύο. Η περίπτωση χρηματοδότησης εκ των προτέρων προϋποθέτει την καταβολή τακτικών εισφορών για τη δημιουργία ενός ταμείου που ενεργοποιείται αν κάποιο μέλος του συστήματος πτωχεύσει. Στην εκ των υστέρων χρηματοδότηση συγκεντρώνονται τα κεφάλαια μόνο κάποιο μέλος του συστήματος πτωχεύσει. Το πρώτο σύστημα έχει τα πλεονεκτήματα της συνεχούς χρηματοδότησης από όλα τα μέλη, καθώς και της διατήρησης της σταθερότητας αν τα συσσωρευθέντα κεφάλαια είναι επαρκή, αλλά και το μειονέκτημα του περιορισμού των κερδών των τραπεζών. Το δεύτερο σύστημα έχει το πλεονέκτημα της παροχής κινήτρων παρακολούθησης της συμπεριφοράς των τραπεζών, αλλά το μειονέκτημα της υπερκυκλικότητας, καθώς τα κεφάλαια που είναι αναγκαία αντλούνται σε περίοδο διαταραχών.

(iv) Εισφορές

Οι τρόποι υπολογισμού των εισφορών περιλαμβάνουν είτε ένα συγκεκριμένο ποσοστό των ασφαλισμένων καταθέσεων (flat rate) είτε ένα ποσοστό με βάση τον κίνδυνο (risk-based rate). Η προσέγγιση της διαφοροποίησης ανάλογα με τον κίνδυνο υπερτερεί, διότι παρέχει κίνητρα παρακολούθησης της επικινδυνότητας των τραπεζών.

(v) Επιλέξιμοι καταθέτες

Για να καταστεί ένας καταθέτης επιλέξιμος θα πρέπει να μην έχει τη δυνατότητα να κατανοεί κατανοεί την ευρωστία και την οικονομική κατάσταση μιας τράπεζας αλλά ούτε τα μέσα για να το επιτύχει. Η περίπτωση αυτή καλύπτει καταθέτες λιανικής που είναι φυσικά πρόσωπα χωρίς να αποκλείεται κάλυψη για μικρομεσαίες επιχειρήσεις και Ν.Π

(vi) Χρόνος πληρωμής

Η ταχεία πληρωμή των καταθετών σε περίπτωση πτώχευσης μιας τράπεζας αποτελεί βασική βασική λειτουργία ενός συστήματος εγγύησης καταθέσεων. Συνήθως οι διαδικασίες είναι χρονοβόρες και ο χρόνος πληρωμής εξαρτάται από(α) το χρόνο εξακρίβωσης της αδυναμίας καταβολής των καταθέσεων και (β) το χρονικό πρόγραμμα αποπληρωμής.

4.3 ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ ΟΜΙΛΩΝ

Μεταπολεμικά το πλαίσιο διαχείρισης κρίσεων στην Ευρώπη επηρεάστηκε από την φιλοσοφία των κρίσεων που κυρίως χαρακτηρίζεται ότι με βάση την ιστορική πραγματικότητα σπανίως μια τράπεζα αφήνεται να πτωχεύσει και ότι η εγγύηση του συνόλου των καταθέσεων σε αυτή είναι εγγυημένο. Αυτό στην ουσία υπονοεί ότι εκ των προτέρων προεξοφλείται η κρατική υποστήριξη. Με βάση όμως την τρέχουσα κρίση τα στερεότυπα αυτά αμφισβητούνται και έγινε πλέον σαφές ότι απαιτείται σημαντική προετοιμασία έτσι ώστε να υλοποιηθούν οι καλύτερες λύσεις. Για την επίλυση πολλών θεμάτων που ανακύπτουν το Συμβούλιο χρηματοπιστωτικής σταθερότητας περιγράφει βασικά χαρακτηριστικά για την αποτελεσματική εξυγίανση των τραπεζών τα οποία πρέπει να ενσωματωθούν σε εθνικές νομοθεσίες. Η ευρωπαϊκή Οδηγία (BRRD) εξειδικεύει τα προκύπτοντα θέματα.

4.4 ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Από τις ανωτέρω αναλύσεις σχετικά με την ανάγκη να υπάρχει «πλέγμα ασφάλειας» στο τραπεζικό σύστημα και ο εμπλουτισμός από διάφορες προτάσεις που έγιναν όχι μόνο ανέτρεψαν παραδοσιακά δεδομένα ασφάλειας αλλά σε μεγάλο βαθμό φαίνεται να αρχίζει να υλοποιείται ο συντονισμός σε διασυνοριακό επίπεδο και αυτό αποτελεί ένα αισιόδοξο μήνυμα. Τα συγκεκριμένα μέτρα για την δημιουργία αυτού του πλέγματος παρά τις επιμέρους δυσκολίες που αφορούν όχι μόνο τα εργαλεία αλλά και τους μηχανισμούς εξυγίανσης και εγγύησης καλύπτουν σε αρκετά σημαντικό βαθμό το πλέγμα ασφάλειας. Σε κάθε περίπτωση διαπιστώνεται ότι σημαντικό εργαλείο προς αυτή την κατεύθυνση είναι πέρα των άλλων παραγόντων η συμβολή της κυβερνητική υποστήριξης. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η εμφανισθείσα κρίση επιτάχυνε τις αναμενόμενες διαδικασίες ενίσχυσης του πλέγματος ασφάλειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΝΙΑΙΟΣ ΕΠΟΠΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ (SINGLE SUPERVISORY MECHANISM – SSM)

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όπως διαπιστώθηκε και σε προηγούμενα κεφάλαια λόγω της ανάγκης μιας κεντρικής εποπτείας για την εναρμόνιση των χρηματοπιστωτικών αποκλίσεων με βάση τις εθνικές τραπεζικές του τραπεζικού συστήματος, καθίσταται απαραίτητη η δημιουργία ενός ενιαίου πλαισίου εποπτείας για την παρακολούθηση της πορείας των χρηματοπιστωτικών αγορών. Το ενιαίο αυτό πλαίσιο μετριάξει και επιλύει τις αρνητικές συνέπειες και διαταραχές που εμφανίζονται στα επιμέρους τραπεζικά συστήματα των χωρών. Στη συνέχεια θα αναλύσουμε σε Ευρωπαϊκό επίπεδο την από θεωρητική και πρακτική πλευρά του ενιαίου πλαισίου εποπτείας.

5.2 ΕΝΙΑΙΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ

Οι βασικοί κανόνες τραπεζικού δικαίου μπορούν να προσαρμόζονται προς το αυστηρότερο από τις εθνικές αρχές των κρατών καθώς επίσης και να ερμηνεύονται με βάση εθνικές ιδιαιτερότητες και προτεραιότητες. Λόγω των πολλών και περιπλεκόμενων κανονιστικών ρυθμίσεων που προκαλεί η νομική αβεβαιότητα οι τράπεζες έχουν την ευκαιρία να αξιοποιήσουν τα κενά που υπάρχουν στρεβλώνοντας έτσι τον ανταγωνισμό. Οι αποκλίσεις που υπάρχουν στην πορεία ενοποίησης των χρηματοπιστωτικών αγορών μπορεί να δημιουργήσουν λόγω του ότι εξαπλώνονται γρήγορα αρνητικές συνέπειες. Επομένως η χρησιμοποίηση ενιαίων ορισμών και ενιαίας μεθοδολογίας καθώς και αντίστοιχων εποπτικών πρακτικών θα οδηγήσουν σε μέτρα ανάσχεσης των επιπτώσεων.

Την υλοποίηση των ενιαίων κανόνων και πρακτικών εποπτείας (single rulebook) στο πλαίσιο της ΕΕ που αναμένεται ότι θα οδηγήσει έτσι σε έναν πιο ανθεκτικό, πιο διαφανή και πιο αποτελεσματικό ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα έχει αναλάβει η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (European Banking Authority). Έτσι δημιουργείται η ανάγκη από την πλευρά της Ευρωπαϊκής αρχής Τραπεζών να δημιουργήσει δεσμευτικά πρότυπα (binding technical standards) για τη Βασιλεία III και άλλα εποπτικά θέματα (CRD IV-CRR) με νομική ισχύ στο δίκαιο των κρατών μελών. Μέσω αυτών των προτύπων διασφαλίζεται η εφαρμογή των κανόνων προληπτικής λειτουργίας σε όλη την Ευρώπη και ότι η οικονομική κατάσταση των τραπεζών είναι πιο διαφανής και συγκρίσιμη, αφού δεν θα χρειάζεται να συμμορφώνονται με διαφορετικά πλαίσια κανόνων. Καθώς όμως διαφέρει η οικονομική κατάσταση κάθε χώρας, το νέο κανονιστικό πλαίσιο θα πρέπει να διαμορφωθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να αφήσει ένα ορισμένο βαθμό εθνικής ευελιξίας. Επίσης πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι οικονομικοί και πιστωτικοί κύκλοι δεν είναι συγχρονισμένοι σε ολόκληρη την ΕΕ. Η ενιαία αντιμετώπιση των τραπεζών στην ΕΕ θέτει τα θεμέλια της οικονομικής μεταχείρισης όπου αναμένονται με βάση αυτό θετικές επιπτώσεις στον ανταγωνισμό.

5.3 ΜΙΚΡΟΠΡΟΔΗΠΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΕ

Στο κεφάλαιο αυτό θα επιχειρηθεί μια μικρή ανάλυση ερωτημάτων που σχετίζονται το σχεδιασμό της εποπτείας σε επίπεδο ευρωπαϊκής ένωσης γιατί αυτός απαιτείται ,ποιος πρέπει να είναι ο φορέας εποπτείας σε ευρωπαϊκό επίπεδο ποιες τράπεζες πρέπει να καλύπτονται κλπ.

Η συγκεντρωτική προσέγγιση της εποπτείας των τραπεζών που επιτυγχάνεται μέσω του **ενιαίου εποπτικού μηχανισμού** μπορεί να λάβει τρεις μορφές: (α) της διευρυμένης συνεργασίας μεταξύ των εθνικών εποπτικών αρχών, (β) της ενίσχυσης του βασικού επόπτη (lead supervisor) και (γ) της υιοθέτησης ενός υπερεθνικού οργανισμού εποπτείας. Οι δύο πρώτες μορφές υπήρχαν στην Ευρώπη, αλλά αποδείχθηκαν λιγότερο αποτελεσματικές του αναμενομένου. Η αποτελεσματική εποπτεία σε επίπεδο ομίλου απαιτεί τη συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων εποπτικών αρχών η οποία όμως δεν είναι πάντα εξασφαλισμένη. Η εμπειρία έδειξε ότι επειδή εμπλέκονται θέματα υποχρεώσεων λογοδοσίας σε εθνικές αρχές και φορολογικά θέματα η συνεργασία μεταξύ των εποπτικών αρχών είναι δύσκολη, ιδιαίτερα σε περιόδους κρίσης. Ειδικά στην περίπτωση της διασυνοριακής τραπεζικής υπάρχουν εξωτερικές οικονομίες. Οι τράπεζες δραστηριοποιούνται γεωγραφικά σε μέρη που δεν υπάγονται στην περιφέρεια εποπτείας.

Η επιλογή της συγκεντρωτικής προσέγγισης εποπτείας δηλαδή η εποπτεία από μία υπερεθνική αρχή καθιστά πιο εύκολο τον συντονισμό και την επίλυση προβλημάτων των χωρών καταγωγής και των χωρών υποδοχής.⁴² Η θεωρητική προσέγγιση για την εποπτεία σε θεωρητικό επίπεδο βασίζεται στην ανάπτυξη υποδείγματος κόστους οφέλους. Η ωφέλεια είναι η καλύτερη πληροφόρηση για τις τράπεζες ενώ το κόστος είναι η μεροληπτική αντιμετώπιση των εθνικών εποπτικών αρχών. Από τρεις παράγοντες μπορεί να αναδειχθεί η άριστη αρχιτεκτονική του συστήματος εποπτείας.⁴³ βλ. Colliard 2013): Από την ένταση της σύγκρουσης συμφερόντων μεταξύ της υπερεθνικής αρχής και των εθνικών αρχών, από το βαθμό αδιαφάνειας των τραπεζών και από την ιδιαιτερότητα των στοιχείων ενεργητικού. Η υπερεθνική αρχή ενδείκνυται όσο μεγαλύτερη είναι η ένταση στη σύγκρουση συμφερόντων ή/και όσο μικρότερη είναι η ιδιαιτερότητα των στοιχείων ενεργητικού.

⁴² Υπήρχαν και προτάσεις που συνιστούσαν εναλλακτικές προσεγγίσεις των (α) και (β). Παραδείγματος χάριν, είχε προταθεί η ενίσχυση των εθνικών εποπτικών αρχών με την υποχρέωση όλων των τραπεζών να δρουν σε οποιαδήποτε χώρα μέσω θυγατρικών και να υπόκεινται στον έλεγχο της χώρας υποδοχής. Επίσης είχε προταθεί οι χώρες υποδοχής να έχουν τη δυνατότητα να εποπτεύουν τις διασυνοριακές τράπεζες ανάλογα με τις επιπτώσεις στην οικονομία της χώρας υποδοχής (effect-based regulation). Οι παραπάνω λύσεις δεν υιοθετήθηκαν, καθώς θα οδηγούσαν σε ανάσχεση της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

⁴³ Σε πολλές μελέτες έχει τεκμηριωθεί ότι οι εθνικοί επόπτες έχουν στρεβλωμένα κίνητρα στην απόφαση να παρέμβουν σε προβληματική τράπεζα με δραστηριότητα εκτός χώρας (βλ. Beck et al. 2012).

Σε αυτή την περίπτωση μια τράπεζα μπορεί να χρηματοδοτηθεί ευκολότερα από πηγές εκτός της χώρας καταγωγής. Αντίθετα, η αυξημένη αδιαφάνεια ενισχύει την θέση της εθνικής αρχής λόγω περίπλοκης δομής ή/και πολύπλοκων προϊόντων. Σύμφωνα με την θεωρητική μελέτη του ζητήματος μια τράπεζα μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα της σύγκρουσης συμφερόντων. Κατά συνέπεια όταν δεν μπορούν να επιλυθούν τα προβλήματα και δημιουργήσουν μεγάλο κόστος αυτό μπορεί να επισκιάσει το ρόλο της ΕΚΤ και να θέσει σε αμφιβολία την εκχώρηση των εθνικών αρμοδιοτήτων.

Όσον αφορά το ζήτημα ποιος θα είναι ο **Φορέας εποπτείας** οι επιλογές ήταν τρεις: η ΕΚΤ η ΕΒΑ ή ένας νέος φορέας. Εντός του ενιαίου πλαισίου κανόνων εποπτείας (single rulebook) αποφασίστηκε να αποτελέσει ενιαία εποπτική αρχή η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Η ΕΒΑ που θα μπορούσε επίσης να έχει επιλεγεί απορρίφθηκε για πολιτικούς λόγους διότι εδρεύει στο Λονδίνο. Με βάση την Οδηγία 1024/2013 (η ιδρυτική οδηγία του ενιαίου φορέα εποπτείας) η ΕΚΤ διαχωρίζει την εποπτεία από τη νομισματική πολιτική και καθορίζονται οι σχέσεις της ΕΚΤ με τις εθνικές εποπτικές αρχές. Οι εθνικές εποπτικές αρχές θα συνεχίσουν να υφίστανται, λόγω εμπειρίας και τεχνογνωσίας, θα συνδράμουν στο έργο της ΕΚΤ και θα διατηρήσουν ορισμένους τομείς εποπτείας, όπως η προστασία των καταναλωτών και η αποτροπή ξεπλύματος βρώμικου χρήματος. Όμως η ΕΚΤ έχει την αρμοδιότητα για τα κυριότερα θέματα της εποπτείας. Μερικά από αυτά είναι η χορήγηση και η ανάκληση άδειας λειτουργίας τραπεζών, η εξέταση εξαγορών και συγχωνεύσεων, η συμμόρφωση με το πλαίσιο κεφαλαιακών απαιτήσεων της Βασιλείας, η αποπομπή μέλους της διοίκησης των τραπεζών και η εποπτεία σε ενοποιημένη βάση.

Η επιλογή της ΕΚΤ ως φορέα εποπτείας δεν είναι όμως χωρίς κινδύνους διότι αυτή μπορεί να είναι πιο παρεμβατική σε σχέση με την ανοχή που ενδεχομένως επιδείκνυαν οι εθνικές εποπτικές αρχές (regulatory forbearance). Στην περίπτωση όμως που τα προβλήματα που προκαλούνται από τη σύγκρουση συμφερόντων δεν επιλυθούν το κόστος θα είναι μεγάλο και μπορεί να αποδυναμώσει το ρόλο της ΕΚΤ στην άσκηση νομισματικής πολιτικής.

Όσον αφορά το ποιες τράπεζες καλύπτονται οι επιλογές ήταν δύο. Πρώτη επιλογή ήταν το σύνολο των τραπεζών που εδρεύουν στην ευρωζώνη ή οι μόνοι οι συστημικά σημαντικές τράπεζες που έχουν την έδρα τους στην Ευρωζώνη. Η πολιτική διεργασία που υπήρξε μέσα στην Ευρωζώνη υιοθέτησε την επιλογή να καλύπτονται μόνο οι συστημικές τράπεζες που έχουν την έδρα τους εντός αυτής. Τελικά επελέγησαν 128 τράπεζες βάση κριτηρίων⁴⁴ —οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 85% του συνολικού τραπεζικού ενεργητικού— που θα εποπτεύονται από την ΕΚΤ(η αρχή έγινε το Νοέμβριο του 2014). Η ΕΚΤ διατήρησε το δικαίωμα να λαμβάνει τις περισσότερες αποφάσεις που αφορούν και τις υπόλοιπες τράπεζες στις οποίες η εποπτεία γίνεται από τις εθνικές αρχές με βάση τα κοινά πρότυπα.

⁴⁴ Στη λίστα περιλαμβάνονται οι τέσσερις συστημικά σημαντικές τράπεζες στην Ελλάδα: Εθνική Τράπεζα, Τράπεζα Πειραιώς, AlphaBank και Eurobank

Παράλληλα η ΕΚΤ διατήρησε το δικαίωμα ένταξης των υπολοίπων τραπεζών στην άμεση εποπτεία της.

Η ιδρυτική απόφαση του ενιαίου μηχανισμού εποπτείας διαχωρίζει την εποπτεία από τη νομισματική πολιτική εντός της ΕΚΤ. Τα τελευταία 15 χρόνια είχε αποφασιστεί η δημιουργία ενός ανεξάρτητου φορέα εποπτείας στο σύνολο της αγοράς και έξω από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες που διατηρούσαν το δικαίωμα ελέγχου της νομισματικής πολιτικής. Ο διαχωρισμός αυτός είχε το πλεονέκτημα να αμβλύνεται η σύγκρουση συμφερόντων που εμφανίζονται από την πολιτική σταθερότητας των τιμών και της εποπτείας των τραπεζών. Κατά την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής απαιτείται υψηλός βαθμός αξιοπιστίας. Πιθανά αρνητικά γεγονότα δημιουργούν κίνδυνο φήμης και επιδρούν στη λειτουργία της νομισματικής πολιτικής.

Πιθανά αρνητικά γεγονότα δημιουργούν κίνδυνο φήμης και επιδρούν στη λειτουργία της νομισματικής πολιτικής. Γενικά όταν υπάρχουν δύο στόχοι απαιτούνται δύο μέσα πολιτικής. Αν οι συνέργειες υπερσχύουν των θεμάτων σύγκρουσης συμφερόντων, οι στόχοι ανατίθενται σε ενιαίο φορέα, ενώ σε αντίθετη περίπτωση σε διαφορετικούς φορείς.

Η εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής είναι πιθανόν να επηρεαστεί από τυχόν αρνητικά γεγονότα στον τομέα της εποπτείας που θα μπορούσαν να δημιουργήσουν κίνδυνο φήμης και να επηρεάσουν τη λειτουργία της νομισματικής πολιτικής. Για παράδειγμα, η αντιμετώπιση μιας κρίσης απαιτεί μέτρα νομισματικής πολιτικής που ενδεχομένως να αντιβαίνουν στο στόχο της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας διότι η παροχή ρευστότητας μπορεί να οδηγήσει σε διόγκωση των τιμών των περιουσιακών στοιχείων. Όμως υπάρχουν και αντίθετα επιχειρήματα. Το πιο σημαντικό είναι η πληροφόρηση. Π.χ. ρευστότητα έκτακτης ανάγκης (ELA) μπορεί να δοθεί μόνο σε φερέγγυες τράπεζες. Η άσκηση νομισματικής πολιτικής απαιτεί πληροφόρηση για τους αντισυμβαλλομένους που είναι διαθέσιμη στην εποπτεία. Η έννοια της φερέγγυας τράπεζας μπορεί όμως να καθοριστεί μόνο από την εποπτική αρχή η οποία μπορεί να δώσει πληροφόρηση στους αντισυμβαλλομένους. Η πληροφόρηση διαχέεται ευκολότερα αν η εποπτεία δεν είναι πολύ απομακρυσμένη από τη νομισματική πολιτική. Συνεπώς, μια διαχωρισμένη εποπτεία μπορεί να βοηθήσει στην άσκηση της νομισματικής πολιτικής. Εντός της ΕΚΤ έχει ιδρυθεί Εποπτικό Συμβούλιο (Supervisory Board), διαχωρισμένο από τις δομές της νομισματικής πολιτικής, του οποίου οι αποφάσεις θα υποβάλλονται στο Διοικητικό Συμβούλιο (Governing Council) το οποίο θα τις επικυρώνει με τη διαδικασία της μη αντίρρησης (non-objection procedure).

Η ΕΚΤ πριν από την πλήρη ανάληψη καθηκόντων εποπτείας το Νοέμβριο του 2014, έπρεπε να προβεί σε μια συνολική αξιολόγηση (comprehensive assessment), η οποία αποτελεί την “ιδρυτική πράξη” του SSM. Η αξιολόγηση επιδίωκε τρεις βασικούς στόχους:

- Τη **διαφάνεια**, δηλαδή την ενίσχυση της ποιότητας της διαθέσιμης πληροφόρησης για την κατάσταση των τραπεζών,
- την **εξυγίανση των ισολογισμών**, δηλαδή τον καθορισμό και την εφαρμογή των αναγκαίων διορθωτικών μέτρων, αν και όπου χρειάζονται, και

-την **οικοδόμηση εμπιστοσύνης**, δηλαδή τη διαβεβαίωση όλων των ενδιαφερόμενων μερών ότι οι τράπεζες είναι εύρωστες και αξιόπιστες.

Εφόσον διαπιστώνεται κεφαλαιακή ανεπάρκεια, οι τράπεζες θα υποχρεούνται να λάβουν μέτρα έγκαιρης παρέμβασης όπως ανακεφαλαιοποίηση μέσω διακράτησης κερδών ή μέσω έκδοσης μετοχικών τίτλων και η ΕΚΤ θα παρακολουθεί και θα επιβάλλει την εφαρμογή των μέτρων αυτών. Αν και οι ιθύνοντες έχουν δηλώσει ότι τα διορθωτικά μέτρα θα εφαρμοστούν με αυστηρότητα, εκφράζονται αμφιβολίες σχετικά με την δυνατότητα υποστήριξης των αποφάσεων⁴⁵.

5.4 ΜΑΚΡΟΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΕ

Το 2010 λόγω της διεθνούς οικονομικής κρίσης ιδρύθηκε το ESFS (European System of Financial Supervisors), το οποίο δεν είναι νομικό πρόσωπο, αλλά απλώς σηματοδοτεί τη δημιουργία των τριών νέων εποπτικών αρχών στην ΕΕ σαν συνέχεια προηγούμενων ανάλογων φορέων α) της ΕΒΑ (για τον τραπεζικό τομέα – Οδηγία 1093/2010) β) της ΕΙΟΠΑ (για τον ασφαλιστικό τομέα – Οδηγία 1094/2010) και γ) της ΕΣΜΑ (για τις κεφαλαιαγορές – Οδηγία 1095/2010). Λειτουργίες του ESRB

Στο ESFS για πρώτη φορά εντάχθηκε και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (European Systemic Risk Board – ESRB) υπεύθυνο για τη μακροπροληπτική εποπτεία σε επίπεδο ΕΕ21 (Οδηγία 1092/2010)⁴⁶. Στην ΕΚΤ ανατέθηκε η λειτουργία του ESRB. Η μέχρι τότε εποπτική φιλοσοφία⁷ αναφερόταν στο γεγονός ότι η ευρωστία των φορέων χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης, αρκεί για να διασφαλίσει την ευρωστία ολόκληρου του συστήματος. Η ατομική όμως ευρωστία των τραπεζών μπορεί να οδηγήσει σε συμπεριφορές που θέτουν σε κίνδυνο ολόκληρο το σύστημα. Γι' αυτό και αποδείχθηκε λανθασμένη η θέση αυτή. Για παράδειγμα σε περίοδο ανόδου τιμών η πώληση μετοχών από την πλευρά μιας τράπεζας φαίνεται σαν αποδοτική πράξη. Όμως αν όλες οι τράπεζες κάνουν το ίδιο οι τιμές θα καταρρεύσουν με περαιτέρω συνέπειες πτώσης και σε άλλες αγορές. Επομένως η συσσώρευση κινδύνων επιδρά αρνητικά στην ισορροπία και ευστάθεια όλου του τραπεζικού συστήματος. Γίνεται επομένως αντιληπτό ότι υπάρχει συσχετισμός με μακροχρόνιες συνέπειες από τις μικροπροληπτικές επιλογές. Γι' αυτό η μακροπροληπτική επίβλεψη χρησιμεύει στο να επηρεάσει την μικροπροληπτική εποπτεία θωρακίζοντας την ευρωστία των τραπεζών.

⁴⁵ Βλ. “Toward the European Banking Union: achievements and challenges”, Speech by Danièle Nouy, Chair of the Supervisory Board of the Single Supervisory Mechanism, at the OeNB Economics Conference, Vienna, 12 May 2014.(βλ. Valiante 2014)

⁴⁶ Το 2010, με το νόμο Dodd – Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act, δημιουργήθηκε στις ΗΠΑ το Financial Stability Oversight Council (FSOC), που διαθέτει παρόμοιες αρμοδιότητες με το ESRB.

Το ESRB για τους λόγους αυτούς επιφορτίστηκε με την αναγνώριση συστημικών κινδύνων χρησιμοποιώντας τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά κριτήρια κατατάσσοντας τους συστημικούς κινδύνους με προτεραιότητα προειδοποιώντας και κάνοντας συστάσεις για διορθωτικές ενέργειες. Τα ποιοτικά και ποσοτικά κριτήρια στηρίζονται στην υποκειμενική κρίση την προσομοίωση ακραίων καταστάσεων και την ανάλυση διασυνδέσεων. Το ESRB για θέματα χρηματοπιστωτικής σταθερότητας συνεργάζεται με τα υπόλοιπα μέλη του ESFS. Τέλος το ESRB δεν εξουσιοδοτείται να εφαρμόζει μέτρα μακροπροληπτικής εποπτείας γιατί η εφαρμογή αυτών των μέτρων είναι θέμα των κρατών μελών λόγω της διαφοράς των χρηματοπιστωτικών συστημάτων στην ΕΕ.

5.5 ΕΚΤ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΛΗΠΤΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ

Μέσω του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού εμπεριέχονται στοιχεία μακροπροληπτικής εποπτείας για την αντιμετώπιση των συστημικών κινδύνων καθώς η ΕΚΤ που έχει την ευθύνη των μέσων μικροπροληπτικής εποπτείας δίνει στοιχεία στον SSM που χρησιμοποιούνται για μακροπροληπτικούς στόχους. Η ΕΚΤ επιλαμβάνεται μέτρων μακροπροληπτικής εποπτείας που έχει στη διάθεση της τα κυριότερα των οποίων είναι τα αποθέματα κεφαλαίων, οι επιπλέον απαιτήσεις για τις συστημικά σημαντικές τράπεζες καθώς και οι απαιτήσεις του Πυλώνα II. Η ΕΚΤ μπορεί να επιβάλλει αυστηρότερα όρια αν και τα αναφερόμενα πιο πάνω μέτρα εμπίπτουν καταρχήν στην δικαιοδοσία των εθνικών εποπτικών αρχών.

5.6 ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Συμπεραίνεται επομένως ότι για την ολοκλήρωση της εποπτείας στην Ευρωπαϊκή Ένωση τόσο σε επίπεδο μικροπολιτικής αλλά και μακροπροληπτικής εποπτείας ιδιαίτερα μετά την κρίση της τελευταίας επταετίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος ελήφθησαν αρκετά σημαντικά μέτρα. Καθορίστηκε ο εποπτικός ρόλος της ΕΚΤ, ιδρύθηκε το ESFS ελήφθησαν σημαντικές οδηγίες για τον τραπεζικό τομέα και ανατέθηκαν ειδικές αποστολές στην ΕΚΤ. Με βάση αυτά ενισχύθηκε σημαντικά τόσο ο συντονισμός στη δράση των εθνικών τραπεζικών συστημάτων στην ΕΕ καθώς και η προληπτικές ενέργειες αποτροπής σοβαρών κρίσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΕΝΙΑΙΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ

6.1 ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ

Ο ενιαίος μηχανισμός εποπτείας που αναλύθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο πρέπει να συνοδεύεται από μία αξιόπιστη λύση για το χειρισμό των προβληματικών τραπεζών. Οι προσπάθειες επικεντρώθηκαν στη δημιουργία κοινών μηχανισμών εξυγίανσης των τραπεζών, της Οδηγίας για την ανάκαμψη και εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων (BRRD) σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, και του Κανονισμού σχετικά με τον Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης (Regulation on SRM), σε επίπεδο ευρωζώνης.

Με την Οδηγία επιδιώκεται να διασφαλιστεί ότι οι αρμόδιες αρχές διαθέτουν τα αναγκαία μέσα για να παρεμβαίνουν αφενός προληπτικά, δηλαδή πριν οι τράπεζες παρουσιάσουν προβλήματα, και αφετέρου κατασταλτικά, δηλαδή έγκαιρα ώστε τα μέτρα εξυγίανσης που ενδεχομένως χρειαστεί να εφαρμοστούν να επιτρέψουν στις κρίσιμης σημασίας λειτουργίες των τραπεζών να μπορούν να συνεχιστούν, χωρίς το κόστος της εξυγίανσης να βαρύνει σε υπερβολικό βαθμό τους φορολογουμένους. Με τον Κανονισμό SRM επιδιώκεται η δημιουργία ενιαίου μηχανισμού στην ευρωζώνη με τη σύσταση Ενιαίου Συμβουλίου Εξυγίανσης και Ενιαίου Ταμείου Εξυγίανσης.

6.2 LIVING WILL

Η εισαγωγή της έννοιας “living will” που αποτελεί καινοτομία του νέου πλαισίου εξυγίανσης είναι μια από τις βασικότερες εποπτικές παρεμβάσεις μετά την κρίση⁴⁷. Σηματοδοτεί τη “θέληση” των τραπεζών να παραμένουν “εν ζωή”, ενδεχομένως με μικρότερο μέγεθος ή/και διαφορετικό επιχειρηματικό μοντέλο μέσω δύο συνιστωσών, τις αναγκαίες ενέργειες για συνέχιση της λειτουργίας (going concern) και τις αναγκαίες ενέργειες για εξυγίανση (gone concern), οι οποίες πρέπει να απεικονίζονται σε ένα σχέδιο ανάκαμψης (recovery plan) και ένα σχέδιο εξυγίανσης (resolution plan)⁴⁸. Το σχέδιο ανάκαμψης περιγράφει τις εναλλακτικές πολιτικές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν όταν μια τράπεζα αντιμετωπίζει δυσχέρειες και έντονες πιέσεις. Αν οι πολιτικές αυτές αποτύχουν, τότε πρέπει να ενεργοποιηθούν πολιτικές εξυγίανσης από τις αρμόδιες αρχές. Το σχέδιο εξυγίανσης παρέχει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες στις αρμόδιες αρχές ώστε να προχωρήσουν σε συντεταγμένη εξυγίανση.

⁴⁷ βλ. Avgouleas et al. 2013

⁴⁸ βλ. Hüpkens 2014 και Otto 2014

Κατ’ ουσίαν, το σχέδιο ανάκαμψης έχει στόχο να μειώσει την πιθανότητα να απαιτηθεί παρέμβαση από τις αρμόδιες αρχές, ενώ το σχέδιο εξυγίανσης να μειώσει το κόστος παρέμβασης αν αυτό καταστεί αναγκαίο. Προφανώς το σχέδιο εξυγίανσης ενεργοποιείται αν αποτύχει το σχέδιο ανάκαμψης. Τέλος, είναι ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός ότι τα σχέδια

ανάκαμψης και εξυγίανσης πρέπει να καταρτιστούν τόσο σε ατομικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ομίλου.

Αυτό θα δώσει τη δυνατότητα διατήρησης της αξίας του ομίλου συνολικά και απομόνωσης των επιπτώσεων από τυχόν πτώχευση ενός μέλους του ομίλου. Αναγνωρίζεται η δυνατότητα ενδοομιλικής στήριξης που μπορεί να παρέχεται μεταξύ των μελών ενός ομίλου (π.χ. μητρική τράπεζα σε αλλοδαπό υποκατάστημα) με μορφή δανείου ή εγγυήσεων ή στοιχείων για εξασφαλίσεις. Τράπεζες που λειτουργούν εντός ομίλου έχουν τη δυνατότητα να έρχονται σε συμφωνία με άλλο μέλος του ομίλου για χρηματοοικονομική ενίσχυση και αυτό πρέπει να αποτελεί μέρος του σχεδίου αναδιάρθρωσης. Για να συμβεί αυτό, πρέπει η ενίσχυση να είναι σχετικά βεβαία (presumably certain).

(i) Σχέδια ανάκαμψης (recovery plans)

Κάθε τράπεζα πρέπει να λαμβάνει μέτρα για την αντιμετώπιση προβλημάτων σε πρώιμο στάδιο. Για τον λόγο αυτό πρέπει να καταρτίζει και να επικαιροποιεί σχέδια ανάκαμψης τα οποία δεν προβλέπουν τους παράγοντες που οδηγούν σε μια κρίση, αλλά τις εναλλακτικές πολιτικές που πρέπει να υλοποιηθούν αν εμφανιστούν διαταραχές διαφόρων μορφών και εντάσεων. Τα σχέδια περιγράφουν μέτρα που σχεδιάζει να λάβει για την ανασυγκρότησή της κάθε τράπεζα σε περίπτωση ακραίων μακροοικονομικών και χρηματοοικονομικών πέσεων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που οδηγούν σε κεφαλαιακή ανεπάρκεια και στενότητα ρευστότητας. Τα μέτρα αυτά αναφέρονται σε ιδιαίζουσες συνθήκες, όπως ανακεφαλαιοποίηση από την αγορά, αποεπένδυση με μείωση καταστημάτων, αναδιάρθρωση του παθητικού, απομόχλευση ή ενίσχυση της ρευστότητας.

Επίσης, η ενεργοποίηση κάθε πολιτικής δεν μπορεί να είναι αυτόματη, αλλά να βασίζεται σε δείκτες ανάκαμψης που πρέπει να χρησιμοποιούνται ως σήμα έγκαιρου προσδιορισμού της καλύτερης εναλλακτικής. Επίσης, για κάθε μία εναλλακτική πολιτική πρέπει να προσδιοριστούν η επίπτωση στη λειτουργία της τράπεζας, η επίπτωση στη συνολική χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση, καθώς και οι ενδεχόμενοι κίνδυνοι από την αδυναμία υλοποίησης κάθε εναλλακτικής. Είναι προφανές ότι τα σχέδια ανάκαμψης αποτελούν ένα επιπλέον εργαλείο στην εργαλειοθήκη της διαχείρισης κινδύνων μιας τράπεζας.

(ii) Σχέδια εξυγίανσης (resolution plans)

Με την ενεργοποίηση των σχεδίων εξυγίανσης η τράπεζα χάνει την αυτονομία της και καθορίζονται αναγκαίες ενέργειες από την αρχή εξυγίανσης με βάση πληροφορίες που η τράπεζα είναι υποχρεωμένη να έχει εκ των προτέρων συγκεντρώσει και υποβάλει σε αυτήν. Με βάση τις πληροφορίες αυτές καταρτίζονται οι πλέον ενδεδειγμένες πολιτικές χωρίς η αρχή εξυγίανσης να δεσμεύεται από το σχέδιο και να μπορεί να εφαρμόσει εναλλακτικό ανάλογο με τις περιστάσεις.

Τα σχέδια εξυγίανσης περιγράφουν τις ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβεί η αρχή εξυγίανσης για τη συντεταγμένη εξυγίανση μιας τράπεζας, αν αυτό απαιτηθεί, ώστε να προστατευθεί η χρηματοπιστωτική σταθερότητα, οι καταθέτες και τα περιουσιακά στοιχεία της τράπεζας, να ελαχιστοποιηθεί η εξάρτηση από δημόσια κεφάλαια και να διατηρηθούν οι

βασικές λειτουργίες διαμεσολάβησης. Είναι προφανές ότι βασικό σημείο ενός σχεδίου εξυγίανσης είναι η απλοποίηση των οργανωτικών δομών της τράπεζας και αυτό μπορεί να γίνει με (α) τον καθορισμό των κρίσιμων λειτουργιών (critical services) μιας τράπεζας και της στρατηγικής διατήρησής τους σε περίοδο διαταραχών, (β) τον καθορισμό κοινών λειτουργιών (shared services) στην περίπτωση ομίλου, π.χ. κοινών υποδομών ή κοινών δραστηριοτήτων, και (γ) τον καθορισμό ενδοομιλικών σχέσεων σε διάφορα επίπεδα, π.χ. αμοιβαίες εγγυήσεις ή αμοιβαία χρήση προσωπικού.

Για τον καθορισμό των κρίσιμων λειτουργιών μπορεί να ληφθούν υπόψη οι αρνητικές επιπτώσεις μιας ξαφνικής διακοπής των λειτουργιών καθώς και οι αιτιάσεις της αγοράς για συγκεκριμένες λειτουργίες, κυρίως σε θέματα υποκατάστασης των λειτουργιών. Στη συνέχεια, απαιτείται ο προσδιορισμός των εναλλακτικών δυνατοτήτων εξυγίανσης ανά νομικό πρόσωπο/οντότητα, καθώς και ο προσδιορισμός των ενδεχόμενων εμποδίων για συντεταγμένη εξυγίανση. Μια τράπεζα είναι “εξυγιάνσιμη” (resolvable) αν μπορεί να εξυγιανθεί με προστασία των σημαντικών δραστηριοτήτων της και χωρίς να υπάρξουν επιπτώσεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η εκτίμηση των δυνατοτήτων εξυγίανσης μπορεί να θεωρηθεί ως μια διαδικασία δύο σταδίων. Στο πρώτο στάδιο (feasibility assessment) απαιτείται ο καθορισμός των στρατηγικών εξυγίανσης που είναι πραγματοποιήσιμες με δεδομένα τα εργαλεία εξυγίανσης και την ικανότητα των αρχών να τα εφαρμόσουν άμεσα. Στο δεύτερο στάδιο (systemic impact assessment) κρίνεται η αξιοπιστία των πραγματοποιήσιμων στρατηγικών εξυγίανσης με βάση τις συστημικές επιπτώσεις σε εγχώριο ή/και διεθνές επίπεδο.

Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι, επειδή τα εργαλεία ενδέχεται να συνεπάγονται σημαντική παρεμβολή στα δικαιώματα ιδιοκτησίας των μετόχων και των πιστωτών, οι μηχανισμοί εξυγίανσης θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα μέτρα εξυγίανσης λαμβάνονται μόνο εφόσον έχουν εξαντληθεί όλες οι άλλες ρεαλιστικές επιλογές ανάκαμψης.

6.3 Ο ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ

Η ακαδημαϊκή βιβλιογραφία έχει τεκμηριώσει ότι η εκ των υστέρων εξυγίανση διασυνοριακών τραπεζών φέρνει στην επιφάνεια προβλήματα συντονισμού, λόγω εθνικών στρατηγικών στη διαδικασία διαπραγματεύσεων. Αν εξεταστεί το θέμα σε όρους θεωρίας παιγνίων, η ισορροπία μη συνεργασίας επικρατεί σε μη επαναλαμβανόμενα παίγνια (π.χ. εξυγίανση), ενώ η ισορροπία συνεργασίας σε επαναλαμβανόμενα παίγνια (π.χ. εποπτεία). Συνεπώς, προτείνεται η εκ των προτέρων δημιουργία μηχανισμού εξυγίανσης, που σημαίνει εκ των προτέρων συγκέντρωση των πόρων (pooling of resources). Στην περίπτωση της ευρωζώνης τα ερωτήματα που έπρεπε να απαντηθούν σχετικά με το μηχανισμό εξυγίανσης αφορούσαν (α) το φορέα εξυγίανσης, (β) το μηχανισμό λήψης αποφάσεων και (γ) τη χρηματοδότηση του φορέα.

(i) Φορέας εξυγίανσης

Για να υλοποιηθεί το πλαίσιο εξυγίανσης έπρεπε να καθιερωθεί ένας ανεξάρτητος και ενιαίος φορέας εξυγίανσης. Οι εναλλακτικές επιλογές ήταν πολλές. Ανάμεσα σε αυτές η Ευρωπαϊκή

Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) ή η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (ΕΒΑ), ως επέκταση των δυνατοτήτων προληπτικής εποπτικής παρέμβασης. Η επιλογή δεν έτυχε υποστήριξης, για να αποτραπεί μεγάλη συγκέντρωση εξουσίας, αλλά στους δύο οργανισμούς ανατέθηκε επικουρικός ρόλος, στην ΕΚΤ δόθηκε η δυνατότητα να εισηγείται ποια τράπεζα δεν είναι βιώσιμη και πρέπει να εξυγιανθεί, ενώ στην ΕΒΑ ανατέθηκε η δημιουργία εγχειριδίου κανόνων και πρακτικών για τις διαδικασίες αναδιάρθρωσης και εξυγίανσης. Δεύτερον, ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (ESM), ο οποίος αποτελεί μίγμα πολιτικής και τεχνοκρατικής προσέγγισης, σχεδιάστηκε για να υποστηρίζει τα κράτη-μέλη που αντιμετωπίζουν προβλήματα και μπορεί να συμμετέχει στην ανακεφαλαιοποίηση προβληματικών τραπεζών όταν απειλείται η συστημική σταθερότητα. Αυτό θα μπορούσε να καταστήσει τον ESM σημαντικό υποψήφιο, όμως έρχεται σε αντίθεση με τη βασική πολιτική αντιμετώπισης της αλληλεξάρτησης υπερχρεωμένων κρατών-αδύναμων τραπεζών. Η σύγκρουση συμφερόντων που ενδεχομένως θα προέκυπτε απέτρεψε αυτή την επιλογή.

Τρίτον, ο Μηχανισμός Εγγύησης Καταθέσεων, όπως ισχύει στις ΗΠΑ όπου το FDIC έχει εξουσίες εξυγίανσης παράλληλα με την εγγύηση καταθέσεων. Οι δύο δραστηριότητες έχουν παρόμοια χαρακτηριστικά, καθώς έχουν στόχο να προστατεύσουν τους καταθέτες και να αποτραπεί ο πανικός. Όμως, στην Ευρωπαϊκή Ένωση ο μηχανισμός για την εγγύηση των καταθέσεων, που αποτελεί τον τρίτο πυλώνα της τραπεζικής ενοποίησης, προβλέπεται να παραμείνει σε εθνικό επίπεδο και γενικά η συζήτηση δεν είναι ώριμη για το συνδυασμό των δύο μηχανισμών.

Συνεπώς, επελέγη μια διαφορετική εναλλακτική, προϊόν πολιτικού συμβιβασμού, η δημιουργία ενός νέου οιονεί Ενιαίου Φορέα Εξυγίανσης. Η λέξη οιονεί υπονοεί ότι ο φορέας έχει μεν Συμβούλιο και Ταμείο (βλ. κατωτέρω), αλλά ο εκτελεστικός βραχίονας είναι οι εθνικές αρχές εξυγίανσης.

Η λύση δεν είναι η άριστη αλλά έχει το πλεονέκτημα ότι δημιουργείται ένας νέος φορέας με αποκλειστικό στόχο την εξυγίανση των τραπεζών και έτσι παρακάμπτονται όλες οι συγκρούσεις συμφερόντων των άλλων λύσεων.

Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται αμοιβαιοποίηση των κινδύνων καθώς και η αναγκαία ταχύτητα, ανεξαρτησία και διαφάνεια στη λήψη αποφάσεων. Το αρνητικό είναι ότι πρόκειται για ένα νέο οργανισμό, η συμπεριφορά του οποίου δεν έχει δοκιμαστεί στην πράξη σχετικά με τον τρόπο λήψης αποφάσεων. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς αναγκαστικά θα πρέπει να συνυπάρχει με άλλες δομές και σε πολλές περιπτώσεις η σύγκρουση συμφερόντων είναι ενδογενής.

(ii) Μηχανισμός λήψης αποφάσεων

Επελέγη ένας πολύπλοκος μηχανισμός, ως προϊόν συμβιβασμού μεταξύ διατήρησης εθνικών πολιτικών και κοινών ευρωπαϊκών πολιτικών. Δημιουργείται Ενιαίο Συμβούλιο Εξυγίανσης (Single Resolution Board – SRB), το οποίο, θα αρχίσει να λαμβάνει αποφάσεις εξυγίανσης από το 2016⁴⁹ για τις τράπεζες που υπάγονται στη δικαιοδοσία του, μετά από πρωτοβουλία της ΕΚΤ ή του ίδιου του Συμβουλίου (υπό προϋποθέσεις). Η έναρξη της διαδικασίας μπορεί να γίνει όταν συντρέχει το σύνολο των παρακάτω προϋποθέσεων:

α) μια τράπεζα έχει πτωχεύσει ή είναι πιθανό να πτωχεύσει,

β) δεν υπάρχει εναλλακτικός τρόπος διάσωσης, με ιδιωτικά κεφάλαια ή εποπτικές παρεμβάσεις,

γ) η διάσωση είναι προς το κοινό συμφέρον.

Η πιθανότητα να πτωχεύσει μια τράπεζα καθορίζεται από συγκεκριμένους δείκτες, όπως παράβαση των εποπτικών απαιτήσεων (π.χ. ελάχιστα κεφάλαια), αρνητικά ίδια κεφάλαια και ενδεχόμενο αδυναμίας αποπληρωμής των καταθετών και ομολογιούχων. Το “κοινό συμφέρον” εξυπηρετείται αν οι πρακτικές εξυγίανσης είναι ανάλογες των στόχων της εξυγίανσης. Όταν η διαδικασία εξυγίανσης ξεκινήσει, η τράπεζα χάνει την αυτονομία της και ενεργοποιείται το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης (βλ. κατωτέρω). Η απόφαση λαμβάνεται από το Συμβούλιο σε περιορισμένη ή διευρυμένη σύνθεση. Η εξυγίανση πρέπει να έχει ολοκληρωθεί εντός 48 ωρών και πάντοτε το σαββατοκύριακο. Η διαδικασία λήψης αποφάσεων είναι ένα σημαντικό θέμα, καθώς οποιαδήποτε αστοχία μπορεί να δημιουργήσει αστάθεια. Στις αποφάσεις του Συμβουλίου μπορεί να ασκήσει βέτο το Συμβούλιο ECOFIN, μετά από εισήγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για λόγους δημοσίου συμφέροντος ή αν η Επιτροπή ζητήσει σημαντική μεταβολή της χρήσης του Ταμείου για συγκεκριμένη περίπτωση εξυγίανσης, γεγονός που εν μέρει πολιτικοποιεί τη διαδικασία.

Στις αποφάσεις του Συμβουλίου μπορεί να ασκήσει βέτο το Συμβούλιο ECOFIN, μετά από εισήγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για λόγους δημοσίου συμφέροντος ή αν η Επιτροπή ζητήσει σημαντική μεταβολή της χρήσης του Ταμείου για συγκεκριμένη περίπτωση εξυγίανσης, γεγονός που εν μέρει πολιτικοποιεί τη διαδικασία.

⁴⁹ Η περίοδος προσαρμογής είναι αναγκαία, διότι σε διαφορετική περίπτωση η αμοιβαιοποίηση των κινδύνων θα συμπεριλάμβανε και παλαιούς κινδύνους που προϋπάρχουν του νέου μηχανισμού (legacy assets).

Στις αποφάσεις του Συμβουλίου μπορεί να ασκήσει βέτο το Συμβούλιο ECOFIN, μετά από εισήγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για λόγους δημοσίου συμφέροντος ή αν η Επιτροπή ζητήσει σημαντική μεταβολή της χρήσης του Ταμείου για συγκεκριμένη περίπτωση εξυγίανσης, γεγονός που εν μέρει πολιτικοποιεί τη διαδικασία.

Οι εθνικές αρχές εξυγίανσης είναι υποχρεωμένες να εφαρμόσουν τις αποφάσεις του Συμβουλίου. Γενικά, η όλη διαδικασία έχει επικριθεί ως περίπλοκη που δεν συνάδει με την ανάγκη λήψης γρήγορων αποφάσεων με παράλληλη τήρηση της εμπιστευτικότητας.

(iii) Χρηματοδότηση

Για να μπορεί να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικότερα μια τραπεζική κρίση αποφασίστηκε η δημιουργία Ενιαίου Ταμείου Εξυγίανσης (Single Resolution Fund – SRF) μέσω εθνικών πόρων. Η χρηματοδότηση του Ταμείου αποφασίστηκε να καλυφθεί εκ των προτέρων (ex ante

funding), επιλογή η οποία μπορεί να γίνει ευκολότερα αποδεκτή σε πολιτικό επίπεδο και παρέχει τα σωστά κίνητρα προς τις τράπεζες για να ενσωματώσουν το κόστος στις αποφάσεις τους. Επιπλέον, προβλέπεται και εκ των υστέρων χρηματοδότηση (ex post funding), η οποία πρέπει να χρησιμοποιείται σε εξαιρετικές περιπτώσεις, καθώς έχει υπερκυκλικό χαρακτήρα.

Για να είναι λειτουργικό το ταμείο έπρεπε να αντληθούν περίπου 55 δισεκ. ευρώ με εισφορές των τραπεζών των χωρών που συμμετέχουν στο σύστημα. Για το λόγο αυτό δόθηκε στο ταμείο δετής περίοδος προσαρμογής. Στο τέλος των διαπραγματεύσεων αποφασίστηκε να επιταχυνθεί η κατανομή 23 των πόρων και το 40% των κεφαλαίων να είναι διαθέσιμο από το πρώτο έτος, το 20% από το δεύτερο και τα υπόλοιπα να κατανεμηθούν στα υπόλοιπα 6 έτη. Αν στο ενδιάμεσο απαιτηθούν περισσότερα από τα προβλεπόμενα κεφάλαια, η διαφορά μπορεί να καλυφθεί από εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης (bridge financing). Βεβαίως, λαμβάνεται πρόνοια ώστε η συμμετοχή να διαφοροποιείται ανάλογα με το επιχειρηματικό μοντέλο της τράπεζας.

Τα θέματα που τίθενται ως προς τη χρηματοδότηση αφορούν (α) το ασφάλιστρο που πρέπει να καταβάλει η κάθε τράπεζα και (β) το ύψος της χρηματοδότησης. Όσον αφορά το ασφάλιστρο κάθε τράπεζας, υπάρχει θεωρητική τεκμηρίωση για διαφοροποίηση ανάλογα με τον κίνδυνο, καθώς σε διαφορετική περίπτωση θα επιδοτείτο η συμπεριφορά που ενέχει μεγάλο κίνδυνο. Αν και αυτό έχει αποφασιστεί, η εφαρμογή αυτής της πολιτικής είναι δύσκολη, καθώς ενέχει αναδιανεμητικές επιπτώσεις μεταξύ τραπεζών και τραπεζικών συστημάτων.

Ένα άλλο ζήτημα που προέκυψε είναι ο υπολογισμός της χρηματοδότησης που τελικά προκύπτει από τη μέγιστη δυνατή ζημία που μπορεί να προκληθεί και τη χρονική περίοδο που απαιτείται για να συσσωρευθεί αυτό το ποσό. Επειδή κάτι τέτοιο είναι πρακτικά δύσκολο να υπολογιστεί τέθηκε ως στόχος τα κεφάλαια να καλύπτουν το 1% των καλυμμένων καταθέσεων, δηλαδή περίπου 55 δισεκ. ευρώ. Με τα σημερινά δεδομένα, το ποσό αυτό μπορεί να καλύψει προβλήματα στο τραπεζικό σύστημα της ευρωζώνης εκτός των πολύ μεγάλων τραπεζών και μπορεί να αντιμετωπίσει μια κρίση σε ένα μικρό ή μεσαίου μεγέθους τραπεζικό σύστημα.⁵⁰ Το ποσό αυτό δεν αφορά την κάλυψη ζημιών, αλλά την υποστήριξη της διαδικασίας αναδιάρθρωσης και ανακεφαλαιοποίησης τραπεζών που προέρχονται από τη διαδικασία εξυγίανσης. Είναι προφανές ότι το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης δεν μπορεί να καλύψει συστημική κρίση μεγάλων διαστάσεων. Σ' αυτή την περίπτωση, για να διατηρηθούν οι βασικές λειτουργίες του συστήματος, π.χ. συστήματα πληρωμών, και να συνεχιστεί η πιστωτική ενίσχυση της οικονομίας, χρειάζεται δημοσιονομική υποστήριξη (fiscal backstop). Αυτό έχει αναγνωριστεί από τα κράτη-μέλη που έχουν δεσμευθεί για εξειδίκευση των λύσεων κατά την περίοδο προσαρμογής.⁵¹

⁵⁰ Η Ισπανία άντλησε από τον ESM 40 δισεκ. ευρώ για τις τράπεζες και το πρόγραμμα ανακεφαλαιοποίησης των ελληνικών τραπεζών έφθασε στα 50 δισεκ. ευρώ

⁵¹ Βλ. Vanden Bosch, Xavier (2014), "Is the EMU ready for future shocks? An overview of available 'backstops'", BTTD, Banking Union and beyond. Discussion Papers

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ

ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ

7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η κρίση-σοκ του 2008 με την κατάρρευση της LehmanBrothers ανάγκασε σε επίπεδο ευρωζώνης τη λήψη μέτρων μέσω ενός πλαισίου προκειμένου να κατανεμηθεί το κόστος της εξυγίανσης. Η απομείωση της αξίας των ελληνικών ομολόγων (PSI) και οι αρνητικές συνέπειες μη εγγυημένων καταθέσεων στις κυπριακές τράπεζες ανάγκασαν τελικά παρά την αντίθετη θέση της ΕΚΤ και των εθνικών κυβερνήσεων στην υιοθέτηση του μηχανισμού εξυγίανσης τόσο σε επίπεδο πιστωτών μιας τράπεζας όσο και σε διασυνοριακό επίπεδο. Πιο κάτω θα γίνει ανάλυση των επιμέρους στοιχείων αυτού του μηχανισμού.⁵²

7.2 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΟΣΤΟΥΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΩΝ

Η επίσημη πολιτική της ΕΕ στο ζήτημα αυτό υιοθετεί την συνεισφορά κρατικών κεφαλαίων σε μια τράπεζα ή κεφαλαίων από τον ESM αφού πρώτα έχουν εξαντληθεί όλες οι άλλες πηγές(κεφάλαια μετόχων και πιστωτών) έως 8% των κεφαλαίων και συνεισφορά του ταμείου εξυγίανσης έως 5% των συνολικών υποχρεώσεων. Τα ποσοστά αυτά δεν είναι υποχρεωτικά για το ύψος της ενίσχυσης και οι πιστωτές μπορεί να κληθούν να συμβάλουν περαιτέρω. Ο μηχανισμός αποτελεί μια μορφή εγγύησης των πιστωτών απέναντι στην αφερεγγυότητα μιας τράπεζας, γεγονός που μπορεί να περιορίσει ή να αποτρέψει μαζικές αναλήψεις σε περιόδους κρίσης.

Όσον αφορά την κατανομή μεταξύ των πιστωτών σχετικά με την σειρά ευθύνης των πιστωτών στο πλαίσιο εξυγίανσης πρώτοι είναι οι κοινοί μέτοχοι μετά οι οιονεί μέτοχοι και στο τέλος ακολουθούν πιστωτές ομολογιούχοι και καταθέτες. Παρά την κατανομή αυτή παρέχεται η δυνατότητα ευελιξίας μέχρι ενός βαθμού στα κράτη-μέλη να εξαιρέσουν ορισμένες κατηγορίες πιστωτών. Αυτό ενέχει έναν κίνδυνο μεροληψίας και αν η ανακεφαλαιοποίηση εφαρμοστεί σε δύο τράπεζες να έχουμε διαφορετική κατανομή ζημιών από τράπεζα σε τράπεζα.

Όπως έχουμε αναφέρει το bailin δηλαδή ανακεφαλαιοποίηση με ίδια μέσα είναι εργαλείο εξυγίανσης που χρησιμοποιείται στις περιπτώσεις που μία τράπεζα έχει πτωχεύσει ή υπάρχουν πιθανότητες πτώχευσης (το κριτήριο αυτό καθορίζεται από την ΕΚΤ), όταν δεν μπορεί να διασωθεί με ιδιωτικά κεφάλαια ή εποπτικές παρεμβάσεις και τέλος όταν η εξυγίανση εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον(αυτά καθορίζονται από το συμβούλιο εξυγίανσης).

⁵² Γενικότερα, οι Goodhart and Schoenmaker (2009) προτείνουν ένα μηχανισμό κατανομής κόστους σε δύο επίπεδα, ένα γενικό και ένα ειδικό. Στο γενικό επίπεδο πρέπει να συμμετέχουν όλες οι χώρες,. Στο ειδικό επίπεδο προτείνεται να συμμετέχουν μόνο οι χώρες που θίγονται άμεσα από τις επιπτώσεις μιας εξυγίανσης τραπεζών

Σύμφωνα με το Πλαίσιο 1, η διάσωση με ίδια μέσα (bail-in) αποτελεί μια διαδικασία εξυγίανσης που στόχο έχει να διασφαλίσει ότι το κόστος μιας ενδεχόμενης πτώχευσης φέρουν οι επενδυτές σε μια τράπεζα. Μπορεί να επιτευχθεί με δύο τρόπους: (α) την υποχρεωτική μετατροπή των πιστωτών σε μετόχους (debt conversion) ή (β) τη διαγραφή της ονομαστικής αξίας των απαιτήσεων των πιστωτών (write-down)⁵³. Για να μπορούν να εφαρμοστούν οι δύο προσεγγίσεις, πρέπει να υπάρχουν τα χρηματοοικονομικά μέσα που νοούνται ως οιονεί κεφάλαια με βάση τους εποπτικούς κανόνες. Το πλαίσιο της Βασιλείας III ορίζει επακριβώς τα μέσα και πώς αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν όταν η τράπεζα προσεγγίσει ένα κρίσιμο σημείο βιωσιμότητας (point of non-viability).

Είναι πολύ σημαντικό να γίνει η διάκριση μεταξύ αυτόματων μετατροπών (automatic conversions) και θεσμικών μετατροπών (contractual conversions). Η πρώτη περίπτωση αφορά χρηματοοικονομικά μέσα με ρήτρα μετατροπής εφόσον επέλθει κάποιο καθορισμένο γεγονός κινδύνου που ενεργοποιεί τη μετατροπή (π.χ. Contingent Convertible Securities – CoCos). Σ' αυτή την περίπτωση, η μετατροπή σε ίδια κεφάλαια είναι αυτόματη. Αντίθετα, στην περίπτωση των θεσμικών μετατροπών η απόφαση δεν είναι αυτόματη και λαμβάνεται από την αρμόδια αρχή. Και στις δύο περιπτώσεις η κρίσιμη παράμετρος είναι το σημείο ενεργοποίησης της μετατροπής. Στόχος είναι να παραμείνει η τράπεζα σε λειτουργία και συνεπώς πρέπει να αποφευχθεί τυχόν καθυστερημένη μετατροπή. Η ισχύουσα μέθοδος ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών έχει το πλεονέκτημα ότι προστατεύεται η αξία των στοιχείων του ενεργητικού και δίνονται στην αρμόδια αρχή περισσότερες ευχέρειες υλοποίησης των συμβατικών μέτρων εξυγίανσης. Και στις δύο πάντως περιπτώσεις η μετατροπή οδηγεί σε αύξηση των ιδίων κεφαλαίων τη στιγμή που χρειάζονται περισσότερο και γι' αυτό θεωρείται ένα κατ' εξοχήν αντικυκλικό μέτρο.

Για να συμβεί αυτό, κάθε τράπεζα πρέπει να έχει χρηματοοικονομικά μέσα τα οποία δύνανται να διαγραφούν προς απορρόφηση ζημιών ή/και να μετατραπούν σε μετοχικό κεφάλαιο υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις και συνθήκες (bail-inable instruments) ώστε να υπάρχει επαρκές απόθεμα για απορρόφηση ζημιών. Στο πλαίσιο του Ενιαίου Μηχανισμού Εξυγίανσης το Συμβούλιο, σε συνεργασία με τις εποπτικές αρχές, μπορεί να ορίζει το ποσοστό αυτών των μέσων στη διάρθρωση κεφαλαίων μιας τράπεζας (Minimum Requirement of Eligible Liabilities – MREL). Ο διαχωρισμός των χρηματοοικονομικών μέσων μπορεί να συμβάλει στη διαφάνεια, καθώς και στη δημιουργία χωριστών δευτερογενών αγορών⁵⁴.

Η επέκταση της διάσωσης με ίδια μέσα σε χρηματοοικονομικά μέσα που δεν θεωρούνται κεφάλαια ή οιονεί κεφάλαια δημιουργεί θέματα προς επίλυση. Υπάρχουν δύο προσεγγίσεις(βλ. Huertas 2014):

⁵³ βλ. IMF 2012

⁵⁴ βλ. Kenadjian 2014

πρώτον, η προσέγγιση του καταρράκτη (waterfall approach), όπου καθορίζεται μια επιπλέον ομάδα χρηματοοικονομικών μέσων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για

ανακεφαλαιοποίηση, και δεύτερον, η προσέγγιση της εξαίρεσης (carve-out approach), όπου τα μέσα στο σύνολό τους θεωρείται ότι μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε περίπτωση ανακεφαλαιοποίησης, με εξαίρεση ορισμένα συγκεκριμένα χρηματοοικονομικά μέσα.

Κατ' ουσίαν, και οι δύο προσεγγίσεις επιχειρούν κάποια μορφή διάκρισης μεταξύ των πιστωτών της τράπεζας και συνήθως συνδυάζονται με την πολιτική της προτίμησης των καταθετών (depositor preference).

Σχετικά με την εκτίμηση της πιθανότητας να πτωχεύσει μια τράπεζα αυτό μπορεί να πάρει διάφορες ερμηνείες. Η χρησιμοποίηση κρατικών κεφαλαίων για την αντιμετώπιση μιας κρίσης σε μία τράπεζα δεν σημαίνει ότι έχει πιθανότητα πτώχευσης αν είναι φερέγγυα η τράπεζα. Αυτό εξαρτάται από το αν η χρησιμοποίηση κεφαλαίων έχει προληπτικό ή προσωρινό χαρακτήρα. Με τη νέα Οδηγία για την εξυγίανση των τραπεζών, η Ευρωπαϊκή Ένωση επιχειρεί μια στροφή στην πολιτική εξυγίανσης των τραπεζών, εισάγοντας την έννοια της πειθαρχίας από τους καταθέτες (depositor discipline).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση με τη νέα Οδηγία για την εξυγίανση των τραπεζών επιχειρεί μια στροφή εισάγοντας τη έννοια της **πειθαρχίας** από τους καταθέτες. Η πειθαρχία της αγοράς (market discipline) είναι μια γενικότερη έννοια και νοείται ως το σύνολο των μέτρων που μπορούν να υιοθετήσουν ομαδικά οι παράγοντες της αγοράς σε περίπτωση υπερβολικής ανάληψης κινδύνων από μια τράπεζα. Η επιβολή πειθαρχίας όμως είναι συνάρτηση α) της δυνατότητας των παραγόντων να έχουν τεκμηριωμένη άποψη για την οικονομική κατάσταση της τράπεζας και β) της ικανότητάς τους να επηρεάζουν τις αποφάσεις της τράπεζας. Στη βιβλιογραφία όλα τα παραπάνω κωδικοποιούνται ως επιβολή πειθαρχίας από τους καταθέτες (depositor discipline), με συνιστώσες την ικανότητα παρακολούθησης (monitoring ability) και την ικανότητα επιρροής (influencing ability). Η πίεση που μπορούν να ασκήσουν οι παράγοντες της αγοράς μπορεί να εκδηλωθεί ως αποτέλεσμα τιμής (price effect), όπου απαιτούν επιπλέον ασφάλιστρο κινδύνου, ή ως αποτέλεσμα ποσότητας (quantity effect), όπου αποσύρουν τα κεφάλαιά τους από την τράπεζα.

Η ακαδημαϊκή βιβλιογραφία έχει μελετήσει το θέμα, αλλά τα συμπεράσματα είναι αλληλοσυγκρουόμενα. Γενικά, στις πιο ανεπτυγμένες αγορές φαίνεται ότι υπάρχει δυνατότητα επιβολής πειθαρχίας, αλλά σε λιγότερο ώριμες αγορές υπάρχουν πολλοί θεσμικοί παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά τα κίνητρα, όπως π.χ. η “κοινή πεποίθηση” ότι οι καταθέσεις είναι στο σύνολό τους διασφαλισμένες από τις πολιτικές εξυγίανσης που είχαν ακολουθηθεί στο παρελθόν, όπου διασφαλίστηκε το σύνολο των καταθέσεων. Οι Berger and Turk-Ariss (2013), σε μελέτη δείγματος τραπεζών από τις ΗΠΑ και την ΕΕ, εξέτασαν την επίδραση στην πειθαρχία από τους καταθέτες πριν και μετά την κρίση του 2007/08. Κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι υπήρχε πειθαρχία πριν από την κρίση, αλλά ότι ο βαθμός διαφοροποιείται μεταξύ ΗΠΑ και ΕΕ. Επίσης, ο βαθμός πειθαρχίας εξαρτάται από το μέγεθος της τράπεζας και από το αν είναι εισηγμένη ή όχι στο χρηματιστήριο. Μετά την κρίση οι καταθέτες είναι πιο ευαίσθητοι στα θεμελιώδη χαρακτηριστικά κινδύνου των τραπεζών, αλλά ο βαθμός πειθαρχίας που επιβάλλουν έχει μειωθεί ως αποτέλεσμα των κυβερνητικών παρεμβάσεων για τη διάσωση των τραπεζών.

Παρά τα αντικρουόμενα θεωρητικά αποτελέσματα, θεσμικά έχει οριστικοποιηθεί ότι οι καταθέτες που δεν καλύπτονται από το σύστημα εγγύησης καταθέσεων, δηλαδή οι μεγάλοι καταθέτες, ενδέχεται να υποστούν το κόστος εξυγίανσης μιας τράπεζας. Αυτό αλλάζει τη συμπεριφορά τους, καθώς πρέπει να “δρουν ως επενδυτές”, έννοια που πρώτη φορά χρησιμοποιήθηκε μετά τις νομοθετικές μεταβολές στις ΗΠΑ στις αρχές της δεκαετίας του '90. Για να μπορέσει αυτό να υλοποιηθεί, πρέπει να συνοδευθεί με επιπλέον μέτρα που ενδυναμώνουν τη διαφάνεια των τραπεζών και βελτιώνουν την ικανότητα των καταθετών να προσδιορίσουν το προφίλ κινδύνου.

Η επίπτωση της επιπλέον διαφάνειας έχει μελετηθεί από τους Gick and Pausch (2012), οι οποίοι εστιάζουν την ανάλυση σε ένα πολύ συγκεκριμένο γεγονός, τη δημοσιοποίηση της διαδικασίας και των αποτελεσμάτων των ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων που διενεργήθηκαν στις ΗΠΑ. Χρησιμοποιώντας το πλαίσιο της θεωρίας των παιγνίων, αναπτύσσουν ένα υπόδειγμα πειθούς (persuasion game) με πομπό του μηνύματος τις εποπτικές αρχές και αποδέκτες τους παράγοντες της αγοράς. Οι αρχές έχουν κίνητρο άριστου σχεδιασμού της άσκησης με παράλληλη υλοποίηση ενός μηχανισμού δημοσιοποίησης. Η δημοσιοποίηση των μεθόδων και των αποτελεσμάτων επηρεάζει θετικά τις αποφάσεις των αποδεκτών των πληροφοριών.

7.3 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΟΣΤΟΥΣ ΣΕ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Στο θέμα αυτό υπάρχουν δύο περιπτώσεις:

(α) Το μοναδιαίο σημείο εξυγίανσης (single point of entry – SPOE), όπου εφαρμόζονται τεχνικές από την αρχή εξυγίανσης της χώρας καταγωγής με την δυνατότητα χρησιμοποίησης και σε θυγατρικές αν παραστεί ανάγκη και

(β) Το πολλαπλό σημείο εξυγίανσης όπου οι τεχνικές εξυγίανσης εφαρμόζονται από περισσότερες αρχές στα πλαίσια συντονιστικών ενεργειών που είναι αρμόδιες για τα αντίστοιχα μέρη ενός ομίλου. Όταν πρόκειται για εθνικό ή τοπικό επίπεδο το ρόλο του συντονιστή αναλαμβάνει η αρχή της χώρας καταγωγής. Μπορεί να χρησιμοποιηθούν διαφορετικές τεχνικές εξυγίανσης στα περιλαμβανόμενα μέρη.

Στην ευρωζώνη ακολουθείται η δεύτερη προσέγγιση, καθώς η εξυγίανση των τραπεζών ακολουθεί βασικά εθνικές προσεγγίσεις, και είναι αμφίβολο κατά πόσον υλοποιείται αποτελεσματικά η έννοια του συντονιστή. Το νέο πλαίσιο σηματοδοτεί τη μεταστροφή στην προσέγγιση του Μοναδιαίου Σημείου Εξυγίανσης για να αντιμετωπιστεί η πιθανότητα η εγχώρια αρχή εξυγίανσης να περιχαράκωνει (ring fencing) τα εγχώρια περιουσιακά στοιχεία μιας τράπεζας, με αποτέλεσμα να μη μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εξυγίανση ενός ομίλου.⁵⁵

7.4 ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Με την ανάληψη από την αρχή εξυγίανσης των πιο πάνω αναφερομένων ενεργειών επιχειρείται με συγκεκριμένη στρατηγική η δημιουργία περιφρούρησης και αντιμετώπισης κρίσεων στις τράπεζες μέσα από την διαδικασία κατανομής του κόστους εξυγίανσης. Αυτό δημιουργεί συνθήκες εμπιστοσύνης και ασφάλειας των συναλλασσομένων με τις τράπεζες μερών. Τα αποτελέσματα από την υιοθέτηση των μέτρων κατανομής κόστους στο ελληνικό και το κυπριακό χρηματοπιστωτικό ζήτημα αποτιμώνται ως θετικά.

⁵⁵ Από το 2008 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε σειρά αποφάσεων για πλαίσιο κρατικής βοήθειας προς το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η νομική βάση των αποφάσεων ήταν η πρόβλεψη της Συνθήκης (107-109 TFEU) για δυνατότητα λήψης έκτακτων μέτρων λόγω σοβαρών διαταραχών στις οικονομίες των κρατώνμελών. Καθώς η κρίση εξελισσόταν το πλαίσιο αναθεωρήθηκε πολλές φορές για να συμπεριλάβει τα νέα δεδομένα. Με την ανακοίνωση του εγχειρήματος της τραπεζικής ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεώρησε ότι απαιτείται ένα προσωρινό πλαίσιο μέχρι την ολοκλήρωση της ένωσης και προέβη στην δημοσιοποίηση της 30 Ιουλίου 2013. Η καινοτομία του νέου πλαισίου είναι ότι προβλέπεται η υποχρεωτική συμμετοχή των πιστωτών μιας τράπεζας στην ανακεφαλαιοποίηση, πριν την παροχή κρατικής βοήθειας. Πιο συγκεκριμένα προβλέπονται δύο περιπτώσεις: α) η τράπεζα να μην πληροί τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις και β) η τράπεζα να πληροί τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις αλλά να έχει προσδιοριστεί έλλειμμα κεφαλαίων από την εποπτική αρχή. Στην πρώτη περίπτωση η συμμετοχή των πιστωτών προηγείται της κρατικής βοήθειας, ενώ στη δεύτερη περίπτωση, που καλύπτει π.χ. τα αποτελέσματα μιας άσκησης προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων, η συμμετοχή μπορεί να λάβει τη μορφή μετατροπής σε ίδια κεφάλαια μόνο αν δεν μπορεί να καλυφθεί το έλλειμμα κεφαλαίων με άλλο τρόπο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΜΕΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΕΓΓΥΗΣΗΣ

ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ (HDGS)

8.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το 1994 καθιερώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση το πλαίσιο εγγύησης καταθέσεων με στόχο την ενίσχυση της λιανικής τραπεζικής με την καθιέρωση ελάχιστων προτύπων για την ασφάλιση των καταθέσεων. Εναλλακτικά σχήματα είχαν καθιερωθεί σε διάφορες χώρες με διάφορα επίπεδα κάλυψης, αποδεκτούς καταθέτες, χρόνο πληρωμής κ.λπ. με αποτέλεσμα η εναρμόνιση μεταξύ των κρατών-μελών να είναι πολύ μικρή. Τα σχήματα αυτά όμως δεν ήταν προετοιμασμένα να αντιμετωπίσουν κρίσεις μεγάλων διαστάσεων, με συνέπεια την ανάγκη κυβερνητικής παρέμβασης (π.χ. Ηνωμένο Βασίλειο, Ισλανδία) καθώς αποδείχθηκαν ανεπαρκή στην κρίση. Έτσι με μια σειρά νομοθετικών πρωτοβουλιών⁵⁶ (βλ. Cariboni et al. 2008, Gerhardt and Lannoo 2011), αναθεωρήθηκε η Οδηγία στις 16.4.2014. Στόχος των αναθεωρήσεων είναι να προστατευτούν οι καταθέτες. Υπάρχουν προτάσεις που παραχωρούν αρμοδιότητες εξυγίανσης και ρευστοποίησης των τραπεζών κατά τα πρότυπα του FDIC, αν και απουσιάζει η πολιτική βούληση γι' αυτό.

Ποια είναι όμως τα βασικά χαρακτηριστικά του συστήματος εγγύησης καταθέσεων στην ΕΕ;

8.1.1 ΜΟΡΦΗ

Τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με βάση την Οδηγία διατηρούν το εθνικό τους σύστημα επιδιώκουν όμως μεγαλύτερο βαθμό εναρμόνισης τους. Όσο και αν αυτό οδηγεί σε προβλήματα ανταγωνισμού και τάση για κίνηση κεφαλαίων σε πιο εύρωστες χώρες και τράπεζες μπορεί όμως να εφαρμοστεί πιο εύκολα. Η ίδρυση μιας θυγατρικής τράπεζας μέσα στην ΕΕ καλύπτεται από το σύστημα εγγύησης καταθέσεων της χώρας υποδοχής ακόμα και με την ίδρυση καταστημάτων.

Κατά την διάρκεια της κρίσης η κίνηση κεφαλαίων έλαβε σημαντικές διαστάσεις λόγω του ότι εμφανίστηκε σε μεγάλο βαθμό η μεταφορά κεφαλαίων από την περιφέρεια στο κέντρο. Διαφορετικά θα ήταν τα πράγματα αν με βάση έναν ενιαίο οργανισμό υπήρχε πανευρωπαϊκή κάλυψη των καταθέσεων. Αυτό όμως ενέχει και τον κίνδυνο αμοιβαιοποίησης των προβλημάτων.

⁵⁶ Η αλλαγή του συστήματος εγγύησης καταθέσεων ήταν μεταξύ των προτάσεων της ομάδας de Larosière για την αναμόρφωση της αρχιτεκτονικής της τραπεζικής εποπτείας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Report of the High-Level Group on Financial Supervision in the EU chaired by Jacques de Larosière, Brussels, 25.2.2009. "Recommendation 14: Deposit Guarantee Schemes (DGS) in the EU should be harmonized and preferably be pre-funded by the private sector (in exceptional cases topped up by the State) and provide high, equal protection to all bank customers throughout the EU."

Το εθνικό σύστημα εξυγίανσης έχει σαν έσχατη λύση την υποστήριξη του κενού από την ροή εξόδου καταθέσεων τους εθνικούς προϋπολογισμούς. Επομένως ως μια μερική λύση μπορεί να είναι η εναρμόνιση των συστημάτων. Άλλωστε η δημιουργία ενός ενιαίου οργανισμού δεν μπορεί να εξεταστεί μεμονωμένα.

Το χρηματοοικονομικό πλέγμα ασφαλείας που αποτελεί μέρος του συναρτάται με τον μηχανισμό εξυγίανσης. Εμπόδιο επομένως παραμένει το γεγονός ότι ο μηχανισμός εξυγίανσης παραμένει σε εθνικό επίπεδο. Ο πολιτικός συμβιβασμός βραχυχρόνια κατέληξε στη λύση διατήρησης των εθνικών σχημάτων εγγύησης καταθέσεων. Επιδίωξη παραμένει η πιο πέρα εναρμόνιση των εθνικών πολιτικών. Αν και ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης καθιερώνεται, ο Ενιαίος Μηχανισμός Εγγύησης Καταθέσεων παραμένει μακροχρόνιος στόχος.

8.1.2 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Η συμμετοχή στα εθνικά συστήματα εγγύησης καταθέσεων καταργήθηκε από προαιρετική και πλέον είναι υποχρεωτική προκειμένου να καλυφθούν από την πτώχευση μιας τράπεζας. Κατά συνέπεια για όλες τις τράπεζες επιμερίζεται το κόστος πτώχευσης.

8.1.3 ΎΨΟΣ ΚΑΛΥΨΗΣ

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το ελάχιστο επίπεδο κάλυψης ήταν 20.000 ευρώ. Η πολιτική εναρμόνιση όμως αύξησε το ύψος κάλυψης στα 50.000 ευρώ το 2008 και 100.000 ευρώ το 2010. Το σύνολο των εθνικών συστημάτων προσαρμόστηκε στο όριο αυτό κάλυψης.⁵⁷ Αυτό το ύψος κάλυψης αποτρέπει τον πανικό και καλύπτει το 95% των καταθέσεων στην ΕΕ. Η κάλυψη αυτή είναι ανά καταθέτη και ανά τράπεζα. Η δυνατότητα συνυπευθυνότητας που υπήρχε, αλλά δεν εφαρμόστηκε ποτέ καταργήθηκε.

8.1.4 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Στην αρχική Οδηγία δεν υπήρχε αναφορά σε μηχανισμό χρηματοδότησης. Η άσκηση προσομοίωσης κρίσης έδειξε ότι το σύστημα σε όλη την ΕΕ μπορεί να καλύψει μία μικρής κλίμακας τραπεζική κρίση.

Όταν η κρίση είναι μεσαίας κλίμακας μπορούν να την καλύψουν ορισμένες χώρες. Όμως μια κρίση μεγάλης κλίμακας όπως απέδειξε η κρίση του Ηνωμένου Βασιλείου (Northern Rock) υποχρέωσε την Κυβέρνηση να παρέμβει. Με βάση την Νέα Οδηγία τα εθνικά συστήματα εγγύησης καταθέσεων μέσα σε μία δεκαετία θα πρέπει να συγκεντρώσουν κεφάλαια ίσα με το 0,8 των επιλέξιμων καταθέσεων. Αν μία τράπεζα πτωχεύσει και τα κεφάλαια δεν επαρκούν οι τράπεζες είναι υποχρεωμένες να παρέχουν εκ των υστέρων χρηματοδότηση των επιλέξιμων καταθέσεων

⁵⁷ Σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις καλύπτονται για περιορισμένο χρονικό διάστημα και καταθέσεις μεγαλύτερες των 100.000 ευρώ.

Επειδή η τρέχουσα κερδοφορία των Ευρωπαϊκών Τραπεζών δεν είναι ιδιαίτερα ισχυρή εισάγεται ένας συνδυασμός 60% χρηματοδότηση εκ των προτέρων και 40% εκ των υστέρων. Τέλος μεταξύ των εθνικών συστημάτων εγγύησης καταθέσεων εισάγεται η μεταξύ τους δυνατότητα δανεισμού κεφαλαίων.

8.1.5 ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ

Για να καταστεί ένα προϊόν επιλέξιμο πρέπει η αποπληρωμή του να είναι πλήρης χωρίς έκπτωση στο κεφάλαιο. Οι καταθέσεις με πιο περίπλοκα χαρακτηριστικά όπως για παράδειγμα οι καταθέσεις που εξαρτώνται από χρηματιστηριακούς δείκτες δεν καλύπτονται σε αντίθεση με τις απλές καταθέσεις σε οποιοδήποτε νόμισμα οι οποίες εμπίπτουν στον ορισμό. Εισάγεται σημαντική απλοποίηση των διαδικασιών σε περίπτωση πτώχευσης τράπεζας όσον αφορά τις προθεσμίες πληρωμής. Προβλέπεται προθεσμία 20 ημερών και μέχρι το 2024 σταδιακή μείωση σε 7 ημέρες⁵⁸.

8.1.6 ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΝΙΑΙΟ ΤΑΜΕΙΟ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ

Ενιαίο Ταμείο για την εγγύηση των καταθέσεων δεν έχει αποφασιστεί. Εξετάζεται αλλά παραμένει μακροχρόνιος στόχος. Διαφορετικούς στόχους έχουν τα δύο ταμεία δηλαδή της Εξυγίανσης και εγγύησης καταθέσεων. Το ταμείο εξυγίανσης διασφαλίζει μία τράπεζα με την κάλυψη του κόστους εξυγίανσης. Το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων όμως καλύπτει μόνο τους επιλέξιμους καταθέτες.

8.2 ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Παρά τις δυσκολίες που εμφανίζονται στο να εφαρμοστεί πλήρως ένας μηχανισμός εγγύησης καταθέσεων αναθεωρήσεις στα πλαίσια της Οδηγίας είναι μία συνεχής διαδικασία για την προστασία των καταθετών. Η εξέλιξη του κανονιστικού πλαισίου είναι το ζητούμενο. Η ανάδειξη των χαρακτηριστικών που έχει αυτή η διαδικασία δείχνει την όλη προσπάθεια εναρμόνισης διαφοροποιήσεων μεταξύ των εθνικών συστημάτων, ιδιαίτερα στην πολιτική απόφαση εναρμόνισης με μέγιστο όριο προστασίας των καταθετών που δημιουργεί και ευνοϊκό ψυχολογικό κλίμα στην αγορά.

⁵⁸ Προβλέπεται ότι σε περίπτωση πτώχευσης ο καταθέτης δεν απαιτείται να υποβάλει αίτηση αποζημίωσης, αλλά η διαδικασία ενεργοποιείται αυτόματα. Επίσης, ο καταθέτης απευθύνεται στο εγχώριο σύστημα εγγύησης καταθέσεων (single point contact), χωρίς να απαιτείται επαφή με άλλα συστήματα, για να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις του. Τα συστήματα είναι υποχρεωμένα να έχουν δημιουργήσει διαύλους επικοινωνίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Ανωτέρω περιγράψαμε τις ολοκληρωμένες πολιτικές στον χρηματοπιστωτικό και χρηματοοικονομικό τομέα που ασκούνται προκειμένου να εξασφαλιστεί η σταθερότητα τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και στην Ευρωζώνη. Ενώ η μεγαλύτερη πρόοδος σημειώθηκε στην τραπεζική ενοποίηση ωστόσο ορισμένα μόνο βήματα έχουν γίνει προς την κατεύθυνση της δημοσιονομικής & πολιτικής ενοποίησης.

Η αναφορά στους τρεις πυλώνες που έγινε δείχνει τη θέληση για μια ισορροπημένη νομισματική Ευρωπαϊκή Πολιτική. Το αντίστοιχο νομισματικό πλαίσιο ήδη και με τη συνεχιζόμενη υλοποίηση του χρηματοδοτικού θα ολοκληρώνεται ολοένα και περισσότερο η αποτελεσματικότητα της πολιτικής αυτής. Το σημαντικό είναι ότι πρέπει να ακολουθούνται οι ενιαίοι κανόνες και η ενιαία εποπτεία. Αυτό θα δώσει ένα μήνυμα ευρωστίας του τραπεζικού συστήματος. Η συνεισφορά πόρων με βάση το πλαίσιο αμοιβαιότητας μέσα από το ενιαίο πλαίσιο εξυγίανσης αναμένεται να περιορίσουν τον κίνδυνο συστημικών προβλημάτων. Παρά το γεγονός ότι συμπεριλήφθη η συμμετοχή των μεγάλων καταθετών στην εξυγίανση των τραπεζών η εναρμόνιση του συστήματος εγγύησης καταθέσεων δημιουργεί μεγαλύτερο αίσθημα ασφάλειας στους μικρούς καταθέτες με αποτέλεσμα να περιορίζονται διαφυγές καταθέσεων από χώρα σε χώρα εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αναμενόμενο είναι η αποτελεσματικότητα των μέτρων να μεταδώσει στην πραγματική οικονομία την ενωτική πολιτική. Η ομαλοποίηση των επιτοκίων φαίνεται να μην έχει μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η σημασία του ρυθμιστικού πλαισίου ρίχνει περισσότερο βάρος στα κρατικά ομόλογα. Παρόλα αυτά η περίπτωση κινδύνου επηρεάζει τα επιτόκια. Το συμπέρασμα που βγαίνει είναι ότι η κρίση που παρουσιάστηκε τα τελευταία χρόνια στην Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν η αφορμή να ακολουθηθούν πολιτικές τόσο στο τραπεζικό σύστημα όσο και στο δημοσιονομικό που γίνονται αποδεκτές από τα κράτη-μέλη. Διατυπώνονται όμως και έντονες κριτικές για το κόστος εναρμόνισης των πολιτικών αυτών. Οι υφεσιακοί κίνδυνοι που εμφανίζονται στις χώρες του Νότου και κυρίως στην Ελλάδα δημιουργούν την αίσθηση μεροληπτικής στάσης προς όφελος των πιστωτών. Η ολοκλήρωση των διαδικασιών εναρμόνισης θα πρέπει να εκφράσει το γεγονός της αποδοτικότητας των μέτρων που λαμβάνονται. Μπορεί να υπάρξει εξισορρόπηση των όποιων αρνητικών υπήρχαν στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της νομισματικής σταθερότητας στην Ευρωζώνη. Παρόλα αυτά θα πρέπει να αποτιμηθούν και οι αρνητικές συνέπειες τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Σταϊκούρας Χ. 2008 «ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ», Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Αγγελόπουλος Χρ. Π. (2010) «Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα» Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

George J. Benston και George G. Kaufman (1996), the appropriate role of bank regulation. *The Economic Journal*, Vol 106 No 436 pp 688-697.

M. Ceuster και N. Masschelein (2003), Regulating banks Through Market Discipline: A survey of the issues. *Journal of Economics Surveys* Vol 17 No 5.

F. Cebenoyan και A. Sinan Cebenoyan 2009, Market Discipline in banking: Evidence from U.S. bank holding companies. *International Review of Accounting, Banking and Finance*.

A. Barajas και R. Steiner 2000, Depositor behavior and market discipline in Colombia. IMF Working Paper.

Maria S.M. Peria και Sergio L. Schmulker (2001). Do depositors punish banks for bad behavior market discipline, depositors insurance, and banking crises. *Journal of Finance*.

Sangkyum Park (1995). Market discipline by depositors: Evidence from reduced form equations. *Quarterly Review of Economics and Finance*, Vol No 35, pp 497-514.

K.Hosono, H. Iwaki, K.Tsuru (2004). Bank regulation and market discipline around the world. The Research Institute of Economy, Trade and Industry. Discussion Paper Series 04-E-031.

Saibal Ghosh and Abhiman Das (2003). Market discipline in Indian banking sector: An empirical exploration. NSE Research Initiative, NSE: Mumbai.

Asli Demirguc-Kunt and Harry Huizinga (2004). Market discipline and deposit insurance. *Journal of Monetary Economics* Vol 51 pp 375-399.

Marcia P. Romera and Benjamin M. Tabak (2010). Testing for Market Discipline in the Brazilian Banking Industry. *Banks and Bank Systems* Vol 5, Issue 3.

E.Ungan, S.Caner, S.Ozyidirim (2007). Depositors' assessment of bank riskiness in the Russian federation. *Journal of Financial Services Research* Vol 33, Issue 2 pp 77-100.

Vasso P. Ioannidou and Jan de Dreu (2006). The impact of explicit deposit insurance on market discipline. DNB Working Paper No 89 Netherlands Central Bank, Research Department.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

N. Βούστρος Άρθρο 2015, <https://www.voustros.com/category/articles/page/8/>

Φαίδων Καλφάογλου Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση “Εξευρωπαϊσμός” του χρηματοοικονομικού πλέγματος ασφαλείας των τραπεζών, http://dpms.csd.auth.gr/wp-content/uploads/2014/12/Presentation-02_12_2014kalfaoglou.pdf

<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/oikodelt201407.pdf>

Avgouleas, E., C. Goodhart and D. Schoenmaker (2013), “Bank Resolution Plans as a catalyst for global financial reform”, *Journal of Financial Stability*, Vol. 9, 210-218, https://search.yahoo.com/search?fr=mcafee_uninternational&type

Beck, T. (ed.) (2012), *Banking Union in Europe: Risks and Challenges*, Centre for Economic Policy Research (CEPR), http://voxeu.org/sites/default/files/file/Banking_Union.pdf

Beck, T., R. Todorov and W. Wagner (2012), “Supervising Cross-border Banks: Theory, Evidence and Policy”, *European Banking Center Discussion Paper No 2012-015.*, <http://lia.econline.edu.ru/pub/1753>

Financial Stability Board (2012), “Recovery and Resolution Planning: Making the Key Attributes Requirements Operational”, Consultative document, Basel, https://www.theinvestmentassociation.org/assets/components/ima_filesecurity/secure.php?f=consultations/2012/20121204-fsbrecoveryandresolutionplanning.pdf

Gick, W. and T. Pausch (2012), “Persuasion by stress testing – optimal disclosure of supervisory information in the banking sector”, *Deutsche Bundesbank, Discussion Paper No 32/2012*, <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/67402/1/731860845.pdf>

Goodhart, C. and D. Schoenmaker (2009), “Fiscal Burden Sharing in Cross-Border Banking Crises”, *International Journal of Central Banking*, <http://www.ijcb.org/journal/ijcb09q1a5.pdf>

Gros, D. (2013), “The SRM and the dream to resolve banks without public money”, *CEPS Commentary*, <https://www.ceps.eu/system/files/DG%20SRM%20and%20the%20dream%20to%20resolve%20banks%20without%20public%20money.pdf>

IMF (2012), “From Bail-out to Bail-in: Mandatory Debt Restructuring of Systemic Financial Institutions”, *IMF Staff Discussion Note* 12/03, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2012/sdn1203.pdf>

Krugman, P. (2012), “Revenge of the Optimum Currency Area”, *NBER Macroeconomics Annual 2012*, Vol. 27, <http://www.nber.org/chapters/c12759.pdf>

Valiante, D. (2014), “Framing Banking Union in the Euro Area: Some empirical evidence”, *CEPS Working Document* 388, <https://www.ceps.eu/system/files/WD388%20DV%20Banking%20Union.pdf>

Vanden Bosch, Xavier (2014), “Is the EMU ready for future shocks? An overview of available ‘backstops’”, BTTD, Banking Union and beyond. Discussion Papers, [http://bruegel.org/wpcontent/uploads/imported/publications/BTTD2014 Working Paper Session2_final.pdf](http://bruegel.org/wpcontent/uploads/imported/publications/BTTD2014_Working_Paper_Session2_final.pdf)

www.morex.gr

www.bankofgreece.gr